

การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติเพื่อการพัฒนา
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา
อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ

สุภาพร ศรีม่วง

วิทยานิพนธ์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

ปีการศึกษา 2545

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ISBN 974-09-0336-3

POTENTIAL ASSESSMENT OF A NATIONAL PARK FOR
ECOTOURISM DEVELOPMENT; A CASE STUDY
OF SAI THONG NATIONAL PARK,
CHANGWAT CHAIYAPHUM

SUPAPORN SRIMUANG

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
(GEOGRAPHY)

2002

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ISBN 974-09-0336-3

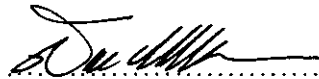
ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติไทรทอง
จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อผู้เขียน นางสาวสุภาพร ศรีม่วง

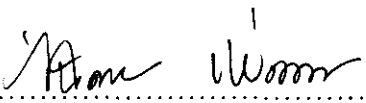
ภาควิชาและคณะ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิตา เผ่านาค ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ปานทิพย์ อ้วนวานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสน่ห์ โรจนดิษฐ์

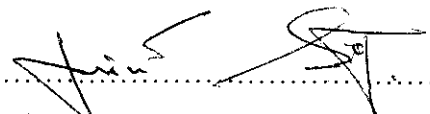
มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

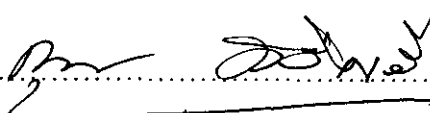

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัฏचारักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิตา เผ่านาค)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ปานทิพย์ อ้วนวานิช)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสน่ห์ โรจนดิษฐ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลยา วิวิตเสวี)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อผู้เขียน : นางสาวพร ศรีม่วง

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : ภูมิศาสตร์

ปีการศึกษา : 2545

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิตา ผ่านาค ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ปานทิพย์ อ้วนวานิช
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสน่ห์ โรจนศิษฐ์

การศึกษาวิจัยการประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิกครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ 2 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สำหรับศักยภาพด้านพื้นที่นั้นมีการประเมิน 2 ขั้นตอน คือ 1) ประเมินศักยภาพโดยวิธี Weighting Score Method 2) ประเมินศักยภาพ ณ จุดสำรวจในการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่นั้นใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยว 399 คน ประชาชนในท้องถิ่น 357 คนและเจ้าหน้าที่อุทยาน 84 คน ให้ระดับศักยภาพเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อยและมีค่าคะแนนเป็น 5, 3, 1 ตามลำดับ และนำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาทำการถ่วงน้ำหนักด้วยวิธี Weighting Score Method เพื่อหาค่าระดับศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้ คือ มีระดับศักยภาพสูง (3.35-5.00) ปานกลาง (1.68-3.34) และ ต่ำ (0-1.67) ส่วนการประเมิน โดยการให้คะแนน ณ จุดสำรวจของผู้วิจัย หัวหน้าอุทยาน ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น และ

ตัวแทนนักท่องเที่ยว ทำการสำรวจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในอุทยานและให้ค่า
คะแนน ตั้งแต่ 1-5 คุณค่าน้ำหนัก จากนั้นนำคะแนนที่ได้ของแต่ละคนมาเฉลี่ยเป็น
ค่าศักยภาพ และจัดระดับศักยภาพ ดังนี้ คือ มีศักยภาพสูงมาก (มากกว่า 169)
สูง (145-169) ปานกลาง (125-144) ต่ำ (95-124) และต่ำมาก (น้อยกว่า 95)
ส่วนการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกระทำโดยการใช้
แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวจำนวน 399 คน ให้ค่าคะแนนให้ระดับศักยภาพเป็น
3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ซึ่งมีค่าคะแนนเป็น 5, 3, 1 ตามลำดับ โดยใช้สถิติ
อย่างง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศักยภาพด้านพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติไทรทอง
ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากการออกแบบสอบถามมีศักยภาพสูง
(3.52) คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น สัตว์ป่า พืช
ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความโดดเด่นทางกายภาพและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่
ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ มีโอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้
การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนการสำรวจภาคสนามมีศักยภาพด้านพื้นที่สูง (166.25)
คือ เป็นพื้นที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์
มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดใจ
นักท่องเที่ยว มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เหมาะต่อการพัฒนาเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ใน
ระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.05) สำหรับแนวทางในพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทอง
เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ควรมีการวางแผนและนโยบายที่ชัดเจน
มีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้และส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่
นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่อุทยาน เน้นการมีส่วนร่วมกับ
หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ให้หลากหลายมากขึ้น และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ABSTRACT

Thesis Title : Potential Assessment of a National Park for Ecotourism
Development: A Case Study of Sai Thong National Park,
Changwat Chaiyaphum

Student's Name : Mrs. Supaporn Srimuang

Degree Sought : Master of Science

Major : Geography

Academic Year : 2002

Advisory Committee :

1. Asst. Prof. Dr. Vinita Paonak Chairperson
2. Assoc. Prof. Panthip Uttanavanit
3. Asst. Prof. Sanay Rodjanadit

This case study of Sai Thong National Park in Changwat Chaiyaphum was to assess its potential for ecotourism in two aspects: space and tourists' satisfaction. In assessing the spatial potential, 2 steps were involved, the weighting score method and an on-site evaluation. In the former, the population consisting of 399 tourists, 357 local people, and 84 park officers were asked to answer a questionnaire assessing three levels of potential--high, medium, and low--subsequently translated into numeric levels 5, 3, and 1, respectively. The results of all three groups were averaged and then weighted using the method of weighting score in determining the potential level of the park as an ecotourism destination site: 3.55-5.00, 1.68-3.34, and 0-1.67 being high, medium, and low, respectively. The on-site evaluation had been carried out by the researcher, the chief park officer, a representative from the local people and from tourists, each of whom assessed the potential on the 1-5 scale, which, in turn, was

multiplied by a weighting score. The results so obtained were then averaged for the potential value, classified as very high potential (over 169), high potential (145-169), medium potential (125-144), low potential (95-124), and very low potential (below 95). Data concerning tourists' satisfaction were collected through questionnaire responses of 399 tourists. Their satisfaction levels--high, medium, and low or the numeric scores of 5, 3, and 1, respectively--were then analyzed using simple statistics.

The results of the study indicated that Sai Thong National Park in Changwat Chaiyaphum had high spatial potential (3.52) for ecotourism development. It attracted tourists for its wildlife, vegetation, perfect ecosystem, physical and cultural uniqueness and close-to-nature livelihood, indicating possibilities of building environmental conscience and knowledge. The on-site evaluation also showed that the park had high spatial potential (166.25) for ecotourism development for its natural and cultural aspects, almost perfect ecosystem, high biodiversity, intrigue and uniqueness, and beauty. The tourists' satisfaction appeared to be of medium level (61.05%). In developing Sai Thong National Park as an ecotourism destination, the following should be done: clear planning and policy, appropriate public relations, information dissemination on ecotourism to tourists, local people and park officers, cooperation among both public and private sectors and local people, support for ecotourism activities, and continuous monitoring.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก ผศ. ดร. วินิตา เผ่านาค ประธานกรรมการที่ปรึกษา รศ. ปานทิพย์ อ้วนวานิช และ ผศ. เสน่ห์ โรจนดิษฐ์ กรรมการที่ให้คำปรึกษาแนวทางในการวิจัย ตลอดจนตรวจและแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ผศ. กุลยา วิวิตเสวี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำชี้แนะต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาอันดียิ่งไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ โดยเฉพาะหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ไทรทอง คุณมานิต เพชรล้ำ ผู้ใหญ่ปลื้ม ภิรมย์ภักดี ผู้ใหญ่บ้านท่าโป่ง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไทรทองทุกท่าน ป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในการวิจัยเป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จคือ คุณพ่อออก-คุณแม่อุทัย หลอมทองหล่อญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ผู้ซึ่งคอยห่วงใย ให้กำลังใจอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะในยามที่ผู้วิจัยเกิดความรู้สึกท้อแท้ อ่อนล้า คุณประโยชน์และคุณงามความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งที่ได้กล่าวและไม่ได้กล่าวนามถึงในที่นี้

สุภาพร ศรีม่วง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
สารบัญตาราง.....	(11)
สารบัญภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	6
องค์ประกอบ ลักษณะพื้นฐาน และลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	9
แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	15
ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	19
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	26
พื้นที่ศึกษา.....	31
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41

บทที่	หน้า
กลุ่มตัวอย่าง.....	43
การประมวลผลข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการวิจัย.....	57
ผลการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่.....	57
ผลการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยาน	84
5 สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ.....	91
สรุปผลการวิจัย.....	91
อภิปรายผลการวิจัย.....	95
ปัญหาในการพัฒนาอุทยานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	99
แนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	100
ข้อเสนอแนะ.....	101
ภาคผนวก	
ก เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.....	102
ข เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และแบบประเมินศักยภาพจากการสำรวจภาคสนาม.....	107
ค แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	111
ง แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	124

บทที่	หน้า
จ แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยวของ ประชาชนในท้องถิ่น.....	126
ฉ แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	128
บรรณานุกรม.....	130
ประวัติผู้เขียน.....	134

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรในท้องถิ่น.....	34
2 จำนวนนักท่องเที่ยวรายเดือนในปี พ.ศ. 2542-2544.....	35
3 แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติไทรทอง.....	44
4 จำนวนนักท่องเที่ยวช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2542-2543.....	47
5 ระยะเวลาการดำเนินงาน.....	56
6 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว.....	58
7 ภูมิหลังของประชาชนในท้องถิ่น.....	62
8 ภูมิหลังของเจ้าหน้าที่อุทยาน.....	64
9 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์.....	66
10 ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ ค่าคะแนน (Rn) ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn) สำหรับ การประเมินศักยภาพ.	74
11 ผลการประเมินโดยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง.....	79
12 ผลประเมินโดยสำรวจของผู้ใหญ่บ้านท่าโป่ง.....	80
13 ผลประเมินโดยสำรวจของผู้วิจัย.....	81
14 ผลประเมินโดยสำรวจของนักท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ.....	82
15 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์.....	84
16 ศักยภาพการให้บริการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ท้องถิ่น.....	86
17 ศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์.....	87

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 จำนวนนักท่องเที่ยวแต่ละเดือนในปี พ.ศ. 2542-2544.....	3
2 องค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism.....	12
3 กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับระดับศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทอง เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	30
4 น้ำตกไทรทอง.....	45
5 น้ำตกไทรทองฤดูน้ำน้อย.....	45
6 น้ำตกไทรทองชั้นบน.....	45
7 ที่ทำการอุทยานฯ จุดชมวิวกาฬเกษียร.....	45
8 ที่จอดรถบริเวณทางขึ้นน้ำตกไทรทอง.....	45
9 นักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกไทรทอง.....	45
10 จุดชมวิวกาฬเกษียร.....	45
11 พระอาทิตย์ตกดินที่เขากาฬเกษียร.....	45
12 หุ่นบัวสวรรค์.....	46
13 ทิวทัศน์ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ.....	46
14 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ.....	46
15 กิจกรรมเข้าค่ายพักแรม.....	46
16 พันธุ์ไม้งามในอุทยานแห่งชาติไทรทอง.....	46
17 ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	55

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
1 ขอบเขตและที่ตั้งอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ.....	32
2 แหล่งท่องเที่ยว ใน อุทยานแห่งชาติไทรทอง.....	33

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เมื่อปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจอย่างมาก ทั้งการนำสินค้าเข้า หรือการส่งสินค้าออก การลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ก็หยุดชะงัก แต่มีอยู่ธุรกิจหนึ่งที่ได้รับผลกระทบน้อย หรือไม่ได้รับผลกระทบเลยก็ว่าได้ นั่นคือ ธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งเป็นธุรกิจที่ลงทุนน้อย เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรหรือวัตถุดิบ อยู่แล้ว เพียงแต่ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวภายในประเทศให้มากขึ้น แหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่ใกล้เคียงก็จะมีเศรษฐกิจดีขึ้น ทั้งผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น จะได้มีอาชีพ และรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมให้มีการลงทุนเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และจัดให้แต่ละปีเป็นปีการท่องเที่ยว ขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น และก็มีการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความนิยม นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

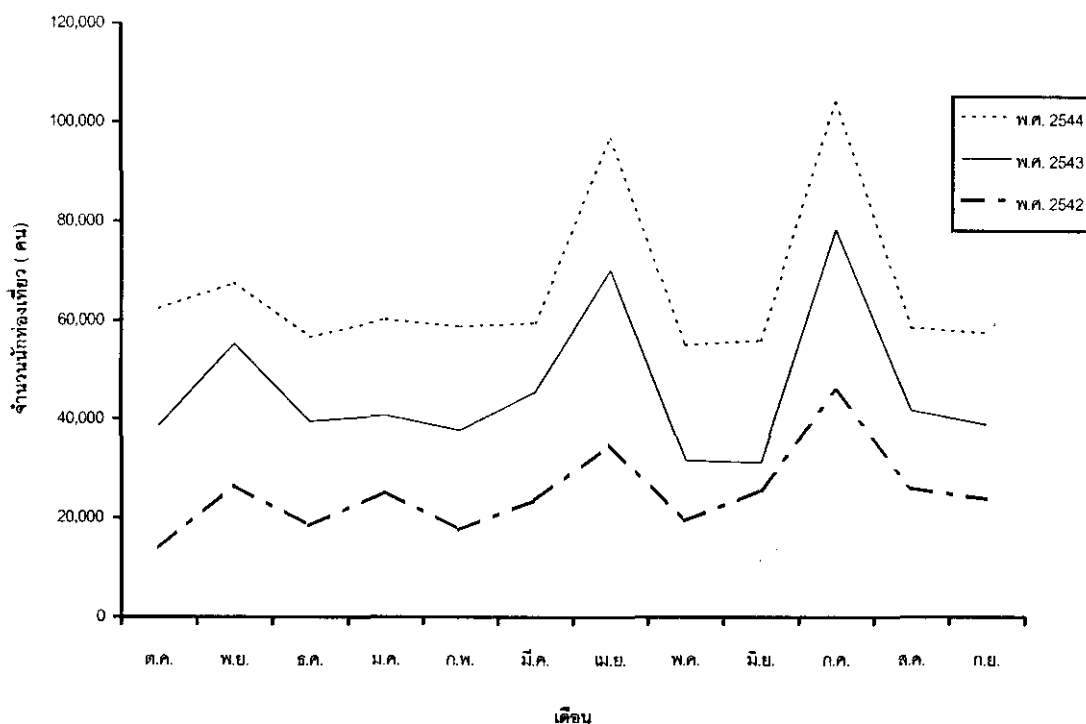
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาวะแวดล้อมในท้องถิ่น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่นด้วย (วรรณพร วณิชชานุกร 2540)

ในการศึกษาการประเมินศักยภาพของพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ เป็นกรณีศึกษาเพราะในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมี

แหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มเป็นที่รู้จัก ทางจังหวัดก็มีการส่งเสริม และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่กำลังพัฒนา ดังนั้นจึงเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติไทรทองอีกด้านหนึ่งถึงมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อุทยานแห่งชาติไทรทองจังหวัดชัยภูมิ เป็นอุทยานแห่งชาติที่เริ่มประกาศและจัดตั้ง เมื่อ ปี พ.ศ. 2535 มีเนื้อที่ 199,375 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและหน้าผาสูงซึ่งเป็นเขตระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางตอนบน สภาพเป็นป่าที่หลากหลาย มีน้ำตกไทรทอง น้ำตกชวนชม น้ำตกคลองไทร จุดชมวิวด่าง ๆ อาทิ หน้าผาเขาพังเหย ผาพ่อเมืองและผาอื่นอีกมาก ท้องทุ่งบัวสวรรค์ซึ่งมีดอกกระเจียวสีขาว สลับสีชมพูบานเต็มทุ่ง อากาศเย็นและมีทะเลหมอกสวยงามมาก ภูมิประเทศที่พบนี้เองเหมาะในการศึกษาศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง แต่ยังมีปัญหาที่ประสบอยู่ คือ การลักลอบทำไร่ในเขตอุทยาน ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน มีทั้งนักท่องเที่ยวประเภทเข้าไป - เย็นกลับ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นมีการทิ้งขยะ การเหยียบย่ำต้นไม้ ทำให้สภาพความเป็นธรรมชาติเสื่อมไป เพราะการขาดจิตสำนึก ต่อมาชุมชนเริ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ในส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวก็ยังเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตาราง ตัวเลขภาพและแผนที่ในงานวิจัยนี้ได้มาจากอุทยานแห่งชาติไทรทอง และเมื่อพิจารณาจากสถิตินักท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ. 2542 -2544 (ติดตามปีงบประมาณ) ดังภาพที่ 1 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ยังคงถือว่าไม่มากเกินไป ซึ่งการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนี้จะให้ประโยชน์เป็นแนวทางเพื่อพัฒนา และจัดการอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ และแหล่งท่องเที่ยวอื่นต่อไป

ภาพที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวแต่ละเดือนในปี พ.ศ. 2542-2544

ที่มา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง 2544

วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. ศึกษาปัญหาและแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาองค์ประกอบดังนี้

1. ประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยศึกษาจากแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่อุทยาน
2. ประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยศึกษาจากการสำรวจภาคสนามของผู้วิจัย นักท่องเที่ยว หัวหน้าอุทยาน และตัวแทนชุมชน
3. แนวคิด องค์ประกอบ หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ สภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ด้วยความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง ความสามารถของพื้นที่ องค์ประกอบทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การจัดการอุทยานแห่งชาติ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นระบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการแบ่งงาน จัดบุคลากร งบประมาณ การประสานงาน ตามนโยบายและแนวทาง เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ซึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวชมธรรมชาติ ทั้งที่พักแรมและไป-กลับ อบรม สัมมนา และเข้าค่ายต่าง ๆ

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับ ธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น โดยตระหนักถึง คุณค่าและจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง หมายถึง ข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงาน พิทักษ์ป่า และลูกจ้างชั่วคราวที่มีบทบาทหน้าที่ป้องกันดูแลรักษาพื้นที่ และให้บริการ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง

ประชาชนในท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไทรทองและบริเวณใกล้เคียงมีอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการท่องเที่ยว เช่น บริการนำเที่ยว จำหน่ายสินค้า ของที่ระลึกและอาหาร เป็นต้น รวมทั้งประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงที่ไม่ได้ ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการต่าง ๆ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจและต้องการที่จะเลือกลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ เช่น การเดินป่า ชมน้ำตก เดินชมธรรมชาติ เป็นต้น โดยประชาชนใน ท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานและ แนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. ผลจากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทอง และพื้นที่อื่น ๆ ในการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ได้แบ่งหัวข้อไว้ดังนี้

1. นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. องค์ประกอบ ลักษณะพื้นฐาน และลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์

3. แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
6. พื้นที่ศึกษา

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อประเทศมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และในด้านอื่น ๆ อีกทั้งมีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงมีการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งความหมายของการท่องเที่ยวนี้ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ทั้งสถาบัน องค์กร หรือนักวิชาการด้านต่าง ๆ มีมุมมองเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คล้ายกัน และแตกต่างกันดังนี้

จากคำว่า Ecotourism เป็นคำผสมกันระหว่างคำว่า Ecology หรือ นิเวศวิทยา กับ Tourism (วิทยา เกียรติวัฒน์ 2543, 12-13) ซึ่งสองคำนี้เมื่อรวมกัน หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในธรรมชาติที่มีเฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยัง

แหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมธรรมชาติ ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพพืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น (ครรรชนี เอ็มพันธ์ 2541, 2 อ้างจาก Hector Ceballos-Lasurian 1988) นอกจากเรียนรู้ชื่นชมธรรมชาติแล้ว การท่องเที่ยวต้องมีจุดหมายเพื่อเรียนรู้และเข้าใจในธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย โดยยึดหลักการแห่งความเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศวิทยา (วรรณา วงษ์วานิช 2539, 1-5) ซึ่งระบบนิเวศนั้นก็คือความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมหรือระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตด้วยกัน นั่นคือ Eco ที่แปลว่า เป็นความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมขององค์ประกอบทั้งหมดที่อยู่รอบตัวเรา นำมาบวกกับคำว่า Tourism ก็คือ เป็นการเคลื่อนย้ายออกจากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเข้าสู่ระบบนิเวศ มิใช่คนเป็นศูนย์กลางแต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศเท่านั้น (ภราเดช พยัฆวิเชียร 2540, 14) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้มีนิเวศวิทยาเป็นรากฐานและเป็นการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นรากฐานที่มั่นคงและนอกจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นการเที่ยวชม โดยปกติแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ

ในคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ และนิเวศวิทยาของจุดสนใจทางธรรมชาติอีกด้วย

นอกจากนี้ในด้านการตลาดต้องคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์แบบที่เรียกว่าโฆษณาเขียว (green advertising) ที่เน้นให้เกิดภาพพจน์ของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และการศึกษาทางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทางด้านการผลิตก็ต้องเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มีการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการมาท่องเที่ยว ส่วนการจัดการควรก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เงินที่ได้จากการท่องเที่ยวสมควรมีการนำมาทำนุบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวทางธรรมชาตินี้ต้องเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ การสร้างงานให้ชุมชนและท้องถิ่น (สุมาลี ภาวสุทธิไพศิฐ 2541, 10-16) ดังนั้น การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติจึงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย (ยูดี นิรัตน์ตระกูล 2538, 50-58) และเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมามากขึ้น จึงมีการเรียนรู้ถึงธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวังมากขึ้น ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น เช่นเดียวกับ

อรวรรณ พันธุ์เนตร (2541, 15) ที่กล่าวว่าความต้องการให้นักท่องเที่ยว เที่ยวไปอย่างมีความรับผิดชอบต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540, 4-4) สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีสาระเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ครอบคลุมธุรกิจ การท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ทั้งในรูปของการสร้างงานหรือการอนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

จากการนิยามต่าง ๆ ข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้สภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วยความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แต่แนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นจะต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์และปัจจัยต่าง ๆ อาทิ การเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว จุดประสงค์ของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวต้องมีจิตสำนึกในการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวแบบนี้มีการสร้างงานเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติเป็นหลักรวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การจัดการอุทยานของเจ้าหน้าที่ในอุทยาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

องค์ประกอบ ลักษณะพื้นฐาน และลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะเรียนรู้ธรรมชาติต่าง ๆ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยจิตสำนึกไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้เปลี่ยนแปลงและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบลักษณะพื้นฐาน และลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ได้มีองค์กร หน่วยงาน นักวิชาการต่าง ๆ ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ ดังนี้

1.1 จิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่ และสนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ (ดร.รชนี เอมพันธุ์ 2541, 5) ทางด้านการอนุรักษ์จะต้องกระทำโดยทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ราษฎรในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว (สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ 2542, 9-17 อ้างจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538)

1.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวซึ่งมักเป็นกลุ่มที่มีความปรารถนาหรือมีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลักและไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องของความสะดวกสบาย ต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ (ยุวดี นิรัตน์ตระกูล 2538, 50-58) ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องมีการจัดการให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติมากขึ้น เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น (ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538, 3-3)

1.4 การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นเพราะจิตสำนึกส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนธรรมชาติดั้งเดิมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แสวงหาในการเดินทางมาท่องเที่ยว ข้อพึงระวังประการหนึ่งคือถ้าหากนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และความรับผิดชอบ ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อด้านลบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้สูงกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพราะกิจกรรมจะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และห่างไกลจากสายตาของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ต้องมีจิตสำนึกควบคู่กัน (ดร.รชณี เอมพันธุ์ 2541, 3)

1.5 เป็นแหล่งความรู้ความเข้าใจ ธรรมชาติ สภาพแวดล้อมเป็นแหล่งธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชและสัตว์

1.6 สนับสนุนและให้การยอมรับศิลปะวัฒนธรรมในท้องถิ่นดำเนินการตามความสามารถของท้องถิ่น แหล่งธรรมชาติ

2. ลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, (2-48)-(2-52)) สรุปลักษณะพื้นฐานองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4 ด้านซึ่งคล้ายคลึงกับ นฤมล เทียงวิบูลย์วงศ์ (2542, 28-29) ดังนี้ คือ

2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว

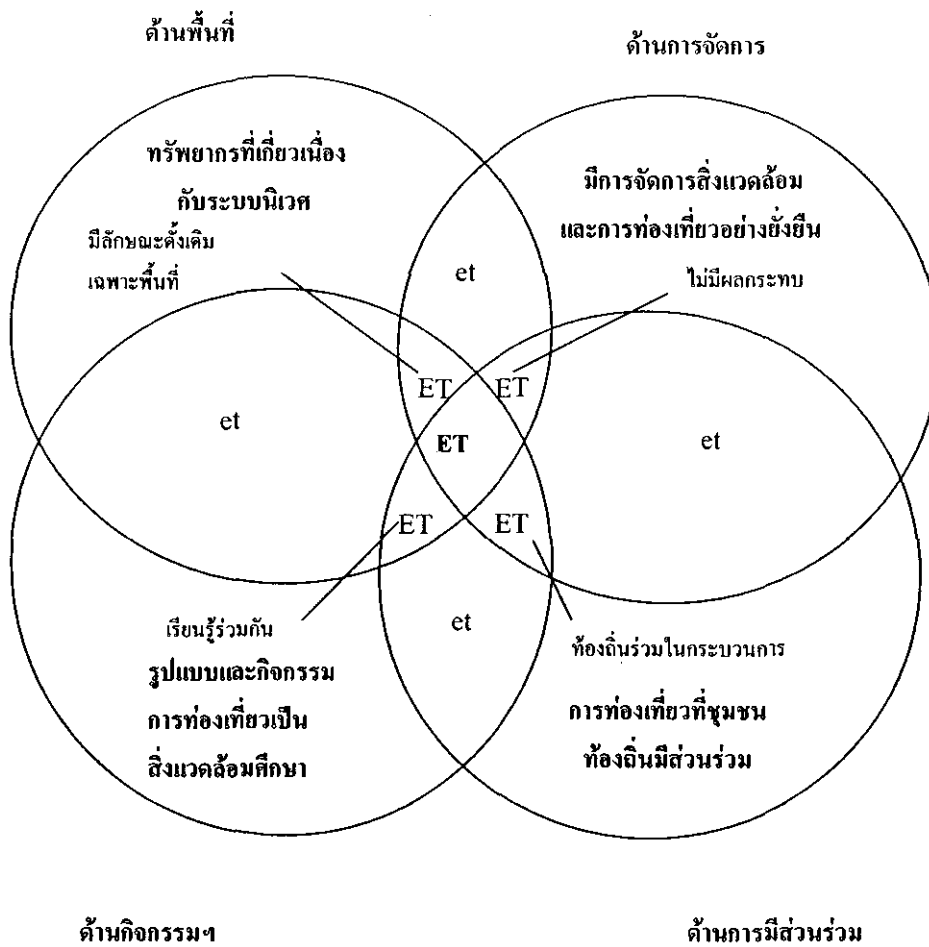
ธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ มีประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นหมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ซึ่งจากองค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism
ที่มา: ดัดแปลงมาจาก Buckley, R.C (1994) (อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย
การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ.กรุงเทพมหานคร: หน้า 23.)

หมายเหตุ : ET ET et แสดงถึงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism ดังนี้

- et มีความสัมพันธ์กันสองด้าน
- ET มีความสัมพันธ์กันสามด้าน
- ET มีความสัมพันธ์กันสี่ด้าน

จากความสัมพันธ์ที่ยืนอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศนักท่องเที่ยว ท้องถิ่น จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้ ความสมดุลระหว่างนักท่องเที่ยว และท้องถิ่นนั้น ถ้านักท่องเที่ยวมากเกินไปจะทำลายฐานท้องถิ่นหรือระบบนิเวศเสียหาย ท้องถิ่นจะ ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้าไปและให้เกิดความสมดุล ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งเป็นผลเชิงเศรษฐกิจ ทำให้ยกมาตรฐานคุณภาพชีวิต ในส่วนของนักท่องเที่ยวถ้ามา เที่ยวในสิ่งที่เขาคาดหวัง คือ ความเป็นธรรมชาติ การเพิ่มคุณภาพชีวิต ประสพการณ์ และเพิ่มความรู้ให้ โดยมีการนำเสนอ มีการจัดการ มีการแปลและสื่อความหมายไม่ จำเป็นต้องเป็นวิชาการ คนมีความรู้ในหมู่บ้านมาแล้วเรื่องให้ฟัง ถ้านักท่องเที่ยวและ ท้องถิ่นทั้งสองนี้อยู่ได้ก็จะรักษาให้ระบบนิเวศนั้นสมดุล ระบบนิเวศที่มีกิจกรรม นักท่องเที่ยวเข้าไปเป็นการท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในระดับที่ยังรักษา สภาพแวดล้อมหรือระบบนิเวศให้ยั่งยืนไปได้จึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (ภราเดช พยัฒวิเชียร 2540, 13-18)

จากแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งได้มีบุคคลต่าง ๆ ให้ความ คิดที่กล่าวมาแล้วนั้น ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปความสำคัญที่เกี่ยวกับพื้นที่ในการวิจัย ครั้งนี้ได้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้ คือ การสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นใน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกระจายรายได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อนำกลับมาจัดการกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่าจึง เป็นการจัดการแบบยั่งยืนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด มีการจัดการที่ครอบคลุม ถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกัน กำจัดมลพิษแบบยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจเชิงอนุรักษ์ โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกมี วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ สัมผัสวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นอย่างพึงพอใจตามแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

3. ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญดังนี้

3.1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ด้านสภาพภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งยังคงความดั้งเดิมและบริสุทธิ์ ห่างไกลจากความเจริญแบบสังคมเมือง

3.2 เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พืชและสัตว์ป่าซึ่งนักท่องเที่ยวได้ร่วมมือกันเพื่อรักษาคุณภาพของสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยป้องกันอย่างมีความรับผิดชอบ (นฤมล เทียงวิบูลย์วงศ์ 254, 31-32)

3.3 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

3.4 เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

3.5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะนักท่องเที่ยวพอใจจึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก มีความคาดหวังโดยวัดจากการรู้คุณค่าและการศึกษาไม่ใช่จากการเสาะหาสิ่งเร้าใจ (นฤมล เทียงวิบูลย์วงศ์ 2542, 20)

3.6 เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของนักท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ตรงกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมที่หลากหลาย

3.7 เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด ไม่ทำลายทรัพยากรความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่อการไม่ถูกกั๊กกร่อน

แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มรายได้เข้าสู่ประเทศโดยมีต้องใช้งบลงทุนมากเท่ากับธุรกิจบางประเภท เพราะเรามีทรัพยากรอยู่แล้ว เพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย จึงเกิดการท่องเที่ยวหลายรูปแบบและการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มน่าจะเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจากการศึกษาค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดังนี้

1. แนวความคิดของการอนุรักษ์
2. แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ในระยะ 10 ปี)
4. นโยบายแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย
5. นโยบายและหลักการ การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 2541-2546

1. แนวความคิดของการอนุรักษ์

เกี่ยวกับแนวความคิดของการอนุรักษ์ว่าจะประสบผลสำเร็จได้ต้องมีหลักในการปฏิบัติ คือ การใช้อย่างชาญฉลาด ในการใช้ทรัพยากรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ การประหยัด และการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น โดยดูแลรักษาทรัพยากรที่หายาก และมีน้อยให้อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ยาวนาน และทำให้เพิ่มมากขึ้น ทรัพยากรแต่ละชนิดมีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดผลกระทบ ฉะนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงมีอิทธิพลต่อมนุษย์ทางด้านจิตใจอีกด้วย

2. แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในด้านของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีแนวโน้ม ดังนี้ คือ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการศึกษาสีงแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยาให้เป็นแหล่งเสริมสร้าง

จิตสำนึก และพัฒนาคนที่เกี่ยวข้องในระบบให้มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์และรักษาระบบนิเวศอย่างมีรูปแบบ วิธีการ กิจกรรม และมาตรฐานในการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูและแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยให้มีการบริการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์ และมีการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการอย่างเป็นระบบ ประสานสอดคล้อง และร่วมมือกันระหว่างองค์กรของรัฐ ผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนา ประชาชนและประชาชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง อีกทั้งเป็นการรองรับและกระตุ้นการขยายตัวของนักท่องเที่ยวนานาชาติสู่ประเทศไทย และนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางภายในประเทศ โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวนี้เป็นเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองนโยบายการกระจายรายได้ และการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้ และ มีการใช้มาตรการทางกฎหมายเสริมมาตรการด้านการส่งเสริมสนับสนุนไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในภูมิภาคอาเซียน และอินโดจีนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากลักษณะและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และวิธีการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว เริ่มจากการจัดอบรมทักษะความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการแรงงานของประชาชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นด้านคุณภาพในการให้บริการที่ถูกต้อง และจัดให้มีการประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถึงระดับชาติในจังหวัดเป้าหมายและเพิ่มองค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มประชาชนในระดับท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม หรือกำกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ให้มีทั่วทุกจังหวัด ตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการเพิ่มสัดส่วนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีคุณภาพและมีการปฏิบัติตัวอย่างถูกต้องมากขึ้น ทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย ทั้งนี้ยัง

มีการขยาย งบประมาณในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากรัฐบาล เอกชนและองค์กรระหว่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดหารายได้ของแหล่งท่องเที่ยวในการฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง และใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับช่วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศอาเซียนและอินโดจีน โดยให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเดินทาง การตลาด การฝึกอบรม และข้อมูลสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีศักยภาพต่อไป

4. นโยบายแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย (สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์รัตน์ 2542, 20-27 อ้างจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538) มีหลักการที่จะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางสู่ประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าเพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวม เร่งขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่นและการกระจายรายได้ให้ถึงประชาชนทุกภูมิภาค และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟู วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน รวมทั้งความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ดังนั้นผลจากการท่องเที่ยวจึงเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านแรงงาน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง จากนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการมุ่งเน้นในเรื่องการดูแลรักษา และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรม มุ่งเน้นไปในเรื่องเศรษฐกิจทั้งโดยรวมและเศรษฐกิจในท้องถิ่นด้วยในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2541-2546 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2541, 77) คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติได้กำหนดนโยบายสรุปไว้ ดังนี้ คือส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงคุณภาพการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติ ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทร่วมกัน ป้องกันแก้ไขปัญหาทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ จัดทำข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตให้ขยายทั้งในประเทศและทั่วโลกเพื่อพัฒนาการให้บริการ ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาลาดการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ จึงส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพในระดับมาตรฐานนานาชาติ รองรับนโยบายการเปิดเสรีด้านการบริการ เน้นการดูแล กำกับให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างประเทศให้มากขึ้น สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม อีกทั้งกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นต่อไป

5. นโยบายและหลักการ การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 2541-2546

คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ รำไพพรรณ์ แก้วสุริยะ ม.ป.ป. อ้างจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541, 77) ได้กำหนดนโยบายฯ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยสรุป ดังนี้

5.1 ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม

5.2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

5.3 สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี

5.4 ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งพัฒนาและส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภูมิภาคนี้

5.5 ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้เป็นนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านที่ดี

5.6 ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ

5.7 ดูแล กำกับ ให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจฯ ได้รับ

ความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535

5.8 ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

5.9 ส่งเสริมให้มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เข้ามาเพิ่มขึ้น

5.10 สร้างค่านิยมให้คนไทยเที่ยวไทยมากขึ้นกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นและส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว

จากนโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวตั้งที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการมุ่งเน้นในเรื่องของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว การดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมุ่งเน้นในเรื่องเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในส่วนของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นท่องเที่ยวแบบมีจิตสำนึกและเรียนรู้ศึกษาวัฒนธรรม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการประเมินศักยภาพครั้งนี้ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพ ดังนี้ คือ

1. ความหมายของศักยภาพ
2. เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ความหมายของศักยภาพ

จากการศึกษามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับศักยภาพไว้หลายความหมายดังนี้

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (1995 อ้างถึงใน สุกัลยา วรรณสมบัติ 2543, 13)

ได้ให้ความหมายของ “potential” ว่า potential (n): something that can develop or become actual.

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 อ้างถึงใน สุกัลยา วรรณสมบัติ 2543, 13)

ได้ให้ความหมายของ ศักยภาพว่า หมายถึง ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนา หรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

สำนักผังเมือง (2536 อ้างถึงใน รัชฎา คชแสงสันต์ 2543, 28)

ให้ความหมายของศักยภาพ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่เดิมและเป็นทรัพยากรของพื้นที่ซึ่งในปัจจุบันอาจยังไม่มีหรือนำมาใช้ประโยชน์หรือนำมาใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่ได้ประโยชน์เต็มที่ และน่าจะนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

สาธิต ประเสริฐ (2538 อ้างถึงใน รัชฎา คชแสงสันต์ 2543, 20)

ให้ความหมายของ ศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการรองรับ การยอมให้มีได้ของสถานที่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถอยู่ได้ในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้สถานที่เหล่านั้นทรุดโทรม สึกกร่อนจากการแออัดของนักท่องเที่ยวและสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้อย่างไม่แออัด

รัชฎา คชแสงสันต์ (2543, 29) สรุปว่า ศักยภาพหมายถึง ความสามารถของทรัพยากรในพื้นที่ที่จะรองรับการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น

จุฑามาศ ไชยสร (2536, 32 อ้างจาก วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ 2532, 42) ได้ให้

คำจำกัดความคำว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการปรับปรุงการจัดการหรือการเข้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น

ปัจจัยเพื่อการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวและการวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมใด ๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมี

ประสิทธิภาพ การศึกษาศักยภาพของพื้นที่ เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ รวมทั้งสามารถทำให้เห็นภาพของการพัฒนาที่ได้ชัดเจนขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ เช่น พื้นที่บริเวณใดสมควรให้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณใดสมควรเก็บไว้เป็นแนวกันชน เพื่อป้องกันผลกระทบจากความขัดแย้งของการใช้ที่ดินต่างประเภทกัน หรือพื้นที่บริเวณใดควรเก็บไว้ไม่ให้มีการเข้าไปรบกวนและปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติหรือความสมดุลของระบบนิเวศต่อไป (วิลาวัณย์ ภมรสวรรณ 2537) ฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพหรือความสำคัญของตัวเองแตกต่างกันออกไป การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ต่าง ๆ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความพร้อมหรือความสามารถของสถานที่ว่ามีมากน้อยเพียงใด สมควรต่อการพัฒนา ปรับปรุงอย่างไร ซึ่งหากมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่นั้น ๆ จำเป็นที่จะต้องคัดเลือกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ หรือความสามารถในการรองรับการพัฒนาได้สูงมาดำเนินการพัฒนาก่อนในลำดับแรก ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมในข้อจำกัดทางด้านเครื่องมือ บุคลากรและงบประมาณเป็นสำคัญ

จากความหมายของศักยภาพดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ ศักยภาพ หมายถึง คุณสมบัติของสิ่งที่มีอยู่เดิมและเป็นทรัพยากรของพื้นที่ที่ทำให้ประจักษ์ได้ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแก่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น

2. เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งกำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

2.1 เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีวิธีการที่คล้ายกันและแตกต่างกันดังนี้

2.1.1 เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ ด้วยวิธี Weighting Score Method ซึ่งศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) และสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินที่คล้ายกัน ไว้ดังนี้

2.1.1.1 สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (สังคมพืช และสัตว์

2.1.1.2 โอกาสในการสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม

2.1.1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

2.1.1.4 ความยากง่ายในการเข้าถึง

2.1.1.5 ความปลอดภัย

2.1.1.6 ความสอดคล้องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับ

การท่องเที่ยวปัจจุบัน

2.1.2 เกณฑ์ในการประเมินด้านพื้นที่โดยการให้คะแนน ณ จุดสำรวจ ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, (4-12)-(4-14)) กำหนดไว้โดยให้คะแนนแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด และให้ค่าน้ำหนักตามความสำคัญต่าง ๆ เมื่อให้ค่าน้ำหนักคุณคะแนนสูงสุด แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด มาจัดเป็นระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

2.1.2.1 ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการพิจารณาภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป ความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น โดยมีการจัดระดับการให้คะแนน 5 ระดับ (มีน้ำหนักเท่ากับ 15) ดังนี้

คะแนน 5 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ลักษณะความเดิมแท้ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโอกาสเป็นกิจกรรมการศึกษาและเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสูง

คะแนน 4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และโดดเด่น

คะแนน 3 เป็นแหล่งธรรมชาติที่ปรับปรุง คัดแปลง หรือ ตกแต่งที่ยังคงความเป็นสภาพธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาตินอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิม

คะแนน 2 เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศอย่างแท้จริง หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติตกแต่งเป็นบางส่วน

คะแนน 1 เป็นแหล่งธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ที่มีสภาพธรรมชาติน้อยมาก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ หรือเป็นการสร้างเลียนแบบที่ไม่เป็นจริง

2.1.2.2 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพโดยทั่วไป ในปัจจุบัน 3 ปัจจัยคือ

1) ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพที่ปรากฏอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยมีคะแนน 5-1 (มีน้ำหนัก เท่ากับ 15)

2) ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งมักสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนน 5-1 (มีน้ำหนัก เท่ากับ 10)

3) การมีองค์ประกอบท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้พิจารณาจากองค์ประกอบภายในแหล่งที่มีความหลากหลาย เช่น มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือมีโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม เป็นต้น โดยมีคะแนน 5-1 (มีน้ำหนัก เท่ากับ 5)

เมื่อให้ค่าน้ำหนักคูณคะแนนสูงสุด (5) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด 225 คะแนน ต่ำสุด 45 ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มศักยภาพได้ 5 ระดับ คือ

ศักยภาพสูงมาก มีคะแนนตั้งแต่ 170 ขึ้นไป คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ดั้งเดิมแท้

มีความหลากหลายทางชีวภาพ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโอกาสเป็นกิจกรรม มีการศึกษา และเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสูงมาก มีความโดดเด่นและมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น รวมทั้ง มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือมีโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม

ศักยภาพสูง มีคะแนนตั้งแต่ 145-169 คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และความโดดเด่นของระบบนิเวศความดั้งเดิมความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น ด้านวัฒนธรรมมีโบราณสถาน โบราณวัตถุตามลักษณะที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม

ศักยภาพปานกลาง มีคะแนนตั้งแต่ 125-144 คือ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุง คัดแปลง หรือ ตกแต่งที่ยังคงความเป็นสภาพธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาตินอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิมและความโดดเด่นของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพบ้าง มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น มีลักษณะบางอย่างเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม

ศักยภาพต่ำ มีคะแนนตั้งแต่ 95-124 คือ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศอย่างแท้จริง หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติตกแต่งเป็นบางส่วน การมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจน้อย

ศักยภาพต่ำมาก มีคะแนนตั้งแต่ 94 ลงไป คือ เป็นแหล่งธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ที่มีสภาพธรรมชาติน้อยมากไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือมีโบราณสถานหรือเป็นการสร้างเลียนแบบที่ไม่เป็นจริง มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจน้อยมาก

2.2 เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีดังนี้

2.2.1 มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยาน

แห่งชาติ

2.2.2 มีการบังคับใช้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติต่อนักท่องเที่ยว

2.2.3 ความสะอาด และความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยาน

แห่งชาติ

2.2.4 มีการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยาน

แห่งชาติ เช่น ที่พัก ห้องน้ำ/สุขา ถังขยะ

2.2.5 คุณภาพของสื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ได้แก่ เอกสารเผยแพร่

ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ/ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

2.2.6 มีการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานฯ

2.2.7 มีการป้องกันและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ

อุทยานแห่งชาติ

2.2.8 มีการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมโดย

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ส่วนสรรเสริญ เนาวสัชศรี 2543, 9 อ้างจาก มหาวิทยาลัยมหิดล (2539) ก็ได้กำหนดเกณฑ์ใน การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่างออกไปดังนี้

- ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว
- ความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
- ความยากง่ายในการเข้าถึง
- สิ่งอำนวยความสะดวก

ในงานวิจัยนี้ได้สรุปหลักการที่เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็น 2 ขั้นตอน คือ การประเมินศักยภาพจากการใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยานโดยใช้เกณฑ์ในการประเมินดังนี้ คือ แหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ โอกาสในการสร้างจิตสำนึก ความหลากหลายกิจกรรมท่องเที่ยว ความยากง่ายในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสอดคล้องของการท่องเที่ยวปัจจุบันและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นำผลที่ได้มาหาค่าถ่วงน้ำหนักและหาระดับศักยภาพด้วยวิธี Weighting Score Method ส่วนอีกขั้นตอนนี้ ใช้แบบการประเมินศักยภาพที่พิจารณาจากชนิดของแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิม ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความโดดเด่น เอกลักษณะ และองค์ประกอบที่หลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีการออกสำรวจภาคสนาม ส่วนการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวใช้แบบสอบถามตามเกณฑ์การประเมินดังนี้ คือ มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ มีการบังคับใช้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติต่อนักท่องเที่ยวมีความสะอาดและความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อมีคุณภาพในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ มีการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่มีการป้องกันและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม แล้วนำผลที่ได้มาคำนวณหาระดับศักยภาพต่อไป

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาด้านการประเมินศักยภาพของพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มีหน่วยงานและบุคคลต่างๆ ทำการวิจัย และมีเนื้อหาหลักการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น น้ำตกเป็นอุทยานแห่งชาติ โบราณสถาน ชายทะเล เกาะ ซึ่งรัชฎา คชแสงสันต์ (2543) ได้ศึกษาแนวทาง

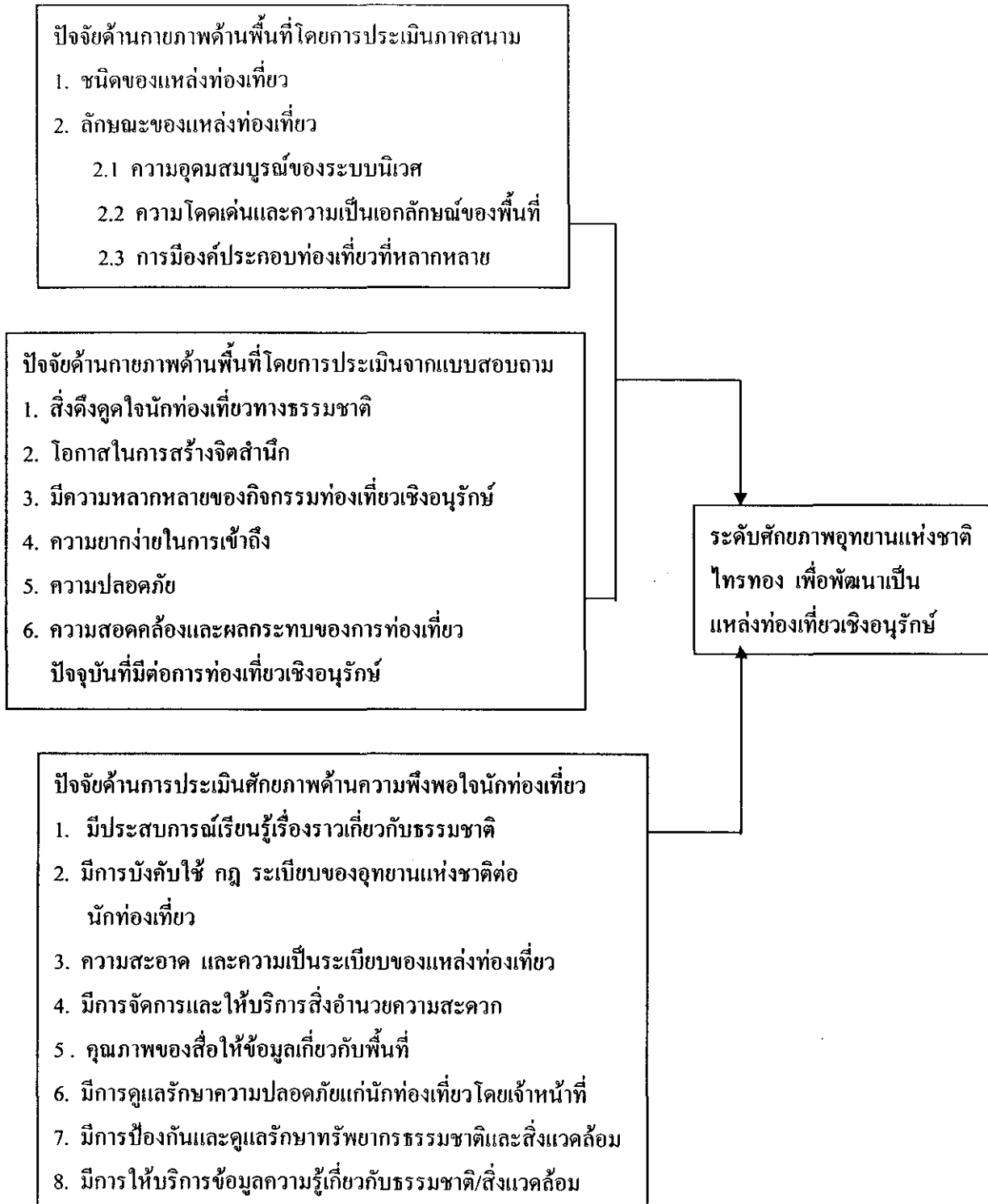
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะลิป๊ะ จังหวัดสตูล เพื่อศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการออกแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS ปรากฏว่ามีศักยภาพปานกลาง เช่นเดียวกับ สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์ตัน (2542) ที่ศึกษาสถานการณ์ โอกาสและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกาะเต่า-นางยวน ซึ่งพบว่า มีศักยภาพสูงสำหรับพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และที่กล่าวมานั้นวิธีการแตกต่างไปจากที่ สาธิต ประเสริฐ (2538) ได้ศึกษาการประเมินศักยภาพทางกายภาพและสังคมของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย โดยการสำรวจภาคสนาม และการออกแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS ซึ่งเป็น การวิจัยทางด้านสังคมมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เส้นทางสายน้ำตก พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับค่อนข้างสูง (พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น, 2541) ซึ่งในการศึกษาของนาถม ชีรสวรรณจักร (2541) ใช้วิธีการเดียวกันในการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ประชาชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และขึ้นอยู่กับเพศ วัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นด้วย แต่การศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย (นิพล เชื้อเมืองพาน 2542) เป็นการศึกษาตามหลักการ 5 ประการ คือ ความโดดเด่นของพื้นที่ การจัดการที่ยั่งยืน การให้ความรู้สื่อความหมาย ธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยการออกแบบสอบถามและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS พบว่า แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการศึกษาทางด้านกายภาพ การสำรวจภาคสนามมีคณะผู้ศึกษาไว้ดังนี้ การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของโครงการ เพื่อทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคใต้ ตอนบน (สรรเสริญ เนาวสยศรี 2543, 9 อ้างจาก มหาวิทยาลัยมหิดล 2539) พิจารณาจาก 4 ปัจจัย คือ การมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว ความประทับใจของนักท่องเที่ยว การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกการศึกษาพบว่าสำหรับ จังหวัดพังงา อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงามีศักยภาพต่ำ วนอุทยาน สระนางมโนราห์มี

ศักยภาพปานกลาง น้ำตกโดนไทรมีศักยภาพสูง ซึ่งเป็นการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดเป็นภาพรวมไม่ได้คิดตามแหล่งท่องเที่ยวซึ่งวิธีการคล้ายกับศูนย์วิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540) ที่ศึกษาการจัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่พิจารณาจาก 6 ปัจจัย คือ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งดึงดูดใจ ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย ผลการจัดระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อุทยานแห่งชาติภูเวียง มีศักยภาพสูง เขื่อนอุบลรัตน์มีศักยภาพสูง วนอุทยานแห่งชาติโกสัมพีมียุทธศาสตร์ศักยภาพปานกลาง เป็นต้น ในการจัดประเมินหาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนี้ไม่แยกเป็นประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะเจาะจงเหมาะกับการวางแผนในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท แต่ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ได้ทำการประเมินศักยภาพพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของโครงการการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศในภาคใต้ โดยพิจารณาจากตัวแปรดังนี้ คือ สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม การเข้าถึงความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความปลอดภัย ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่จะพัฒนากับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยใช้วิธีการถ่วงค่าน้ำหนัก (Weighting Score Method)

จากการศึกษาของหน่วยงานและงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สรุปวิธีการที่เหมาะสมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิซึ่งเป็นพื้นที่ธรรมชาติประกอบด้วยบริเวณที่ท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวมากมาย โดยใช้วิธีการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านความพึงพอใจ ในขั้นตอนการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ ได้แบ่งศึกษา 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกใช้การประเมินศักยภาพของ ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ด้วยวิธีการถ่วงค่าน้ำหนัก (Weighting Score Method) จากการออกแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่อุทยานฯ แล้วนำมาจัดระดับศักยภาพตามเกณฑ์ดังนี้ คือ มีศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (H) = 3-2, มีศักยภาพ ปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (M) = 2-1, มีศักยภาพต่ำในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (L) = 0-1 ส่วนขั้นตอนที่สองนั้นใช้วิธีการของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, (4-12)-(4-13)) ตามเกณฑ์ในการประเมิน
 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้ คือ การประเมินศักยภาพ โดยให้คะแนน
 แหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด และให้ค่าน้ำหนักตามความสำคัญต่าง ๆ เมื่อให้ค่าน้ำหนัก
 คูณคะแนนสูงสุด จึงนำผลคะแนนรวมมาจัดเป็นระดับศักยภาพตามเกณฑ์ใน
 การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้ คือ ศักยภาพสูงมากมีคะแนน
 ตั้งแต่ 170 ขึ้นไป ศักยภาพสูงมีคะแนนตั้งแต่ 145-169 ศักยภาพปานกลางมีคะแนน
 ตั้งแต่ 125-144 ศักยภาพต่ำมีคะแนนตั้งแต่ 95-124 ศักยภาพต่ำมากมีคะแนน 94 ลงไป
 ส่วนการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จัดระดับศักยภาพ
 ไว้ดังนี้ มีศักยภาพสูง (3.35-5.00) มีระดับศักยภาพปานกลาง (1.68-3.34) มีระดับ
 ศักยภาพต่ำ (0-1.67)

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาทบทวนหลักเกณฑ์ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่ง
 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นกรอบแนวความคิดไว้ดังภาพที่ 3

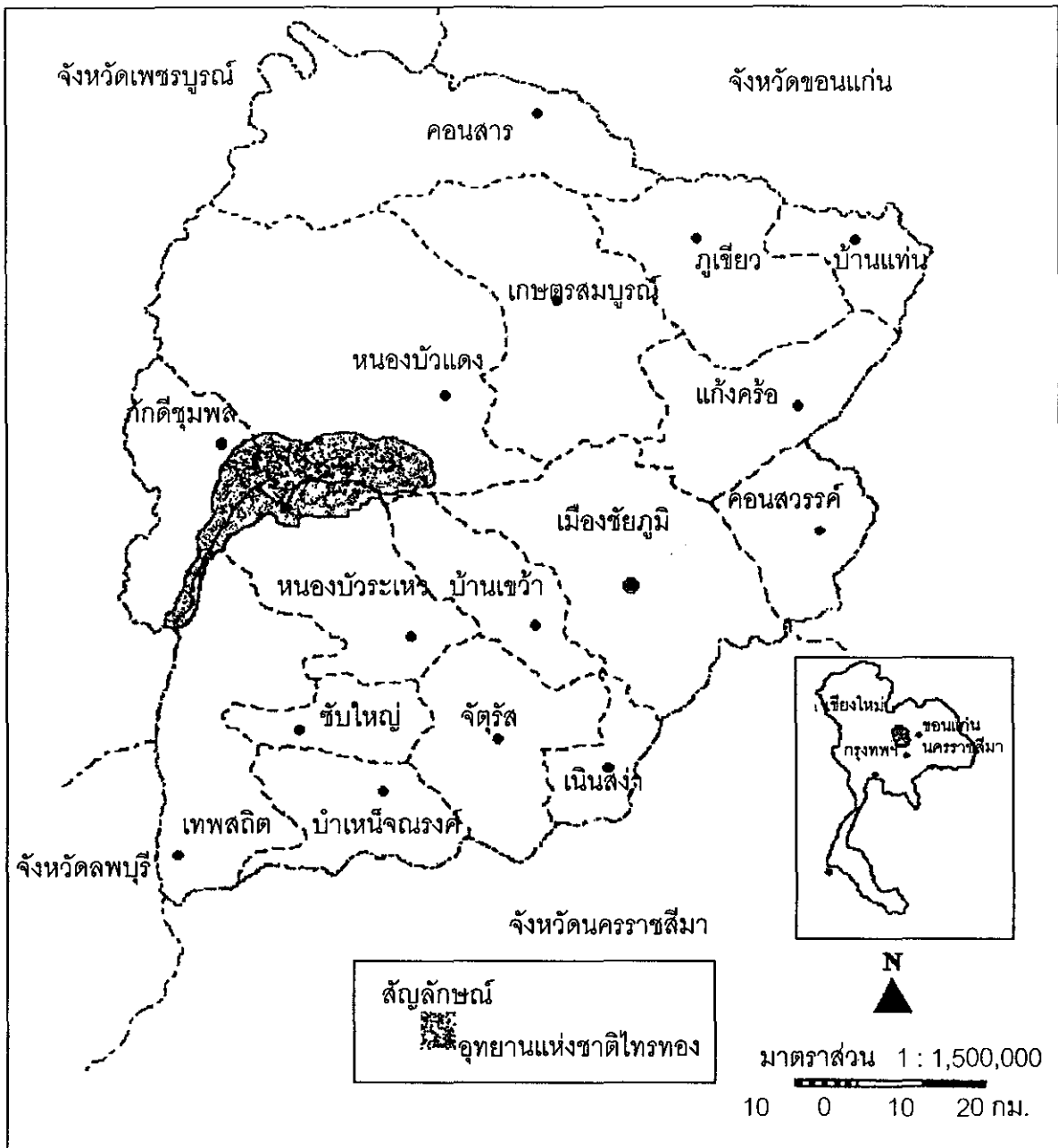

ภาพที่ 3 กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับระดับศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทอง เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

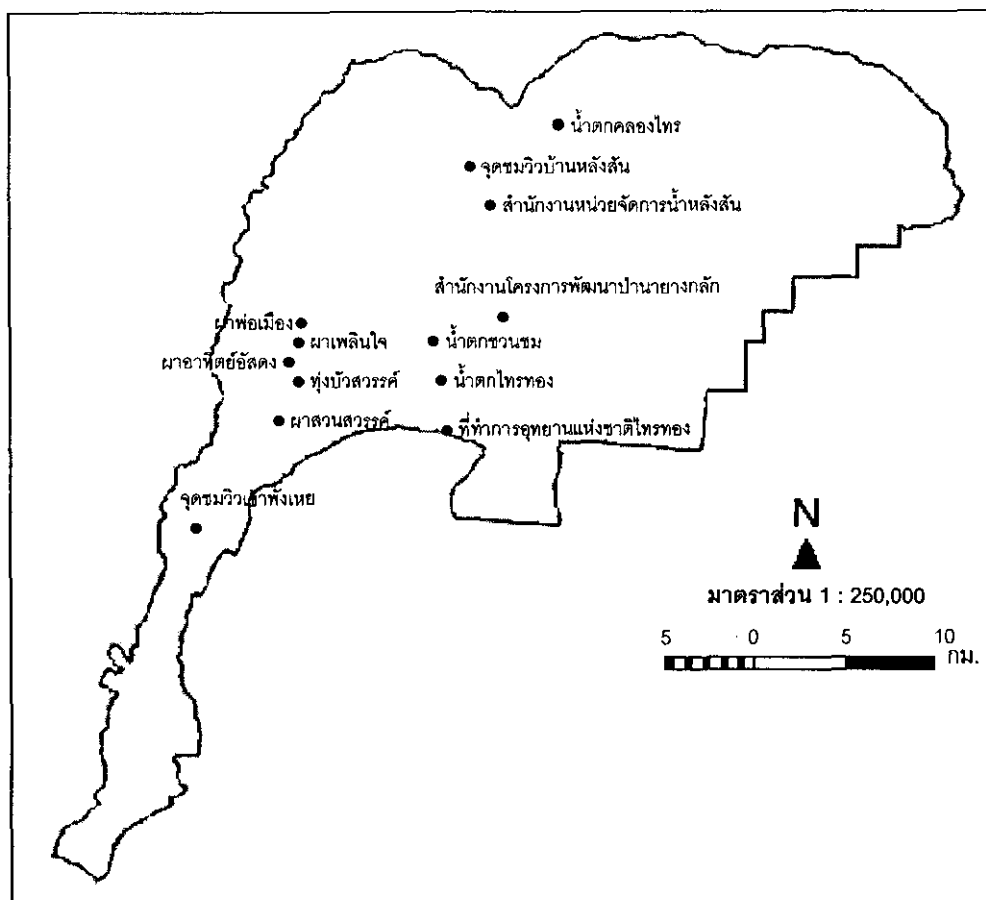
พื้นที่ศึกษา

อุทยานแห่งชาติไทรทองมีพื้นที่ 199,375 ไร่ หรือ 319 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือจดพื้นที่ป่าอำเภอหนองบัวแดง ทิศใต้จดอุทยานแห่งชาติป่าหินงามอำเภอเทพสถิต ทิศตะวันออกจดพื้นที่ป่าอำเภอหนองบัวแดงและหนองบัวระเหว ทิศตะวันตกจดอำเภอภักดีชุมพล ดังแผนที่ 1 เดิมเป็นพื้นที่ที่มีราษฎรบุกรุกป่าทำไร่ กรมป่าไม้จึงดำเนินการอพยพคนลงมาอยู่ด้านล่างในหมู่บ้าน จึงได้ประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติไทรทอง ในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ใน ปี พ.ศ. 2537 ซึ่งมีเป้าหมายว่าจะอพยพราษฎรออกจากพื้นที่ให้หมด และเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ฯ โดยรวมทั้งพื้นที่ที่มีราษฎรทำกินอยู่และควบคุมไม่ให้ราษฎรขยายการบุกรุกถือครองพื้นที่เพิ่มเติม ไม่ให้บุคคลใดเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

พื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นอุทยานขนาดกลาง ตั้งอยู่บนที่สูงของเทือกเขาพังเหย มีลักษณะพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในอุทยานที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา และหน้าผาสูงซึ่งเป็นเขตระหว่างภาคอีสาน และภาคกลางตอนบน ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นป่าไม้ผสม ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง สัตว์ป่าที่พบบ่อย คือ นกเป็ดแดง นกหัวขวาน นกกระเต็น และหมูป่า ด้านพื้นที่มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติคือ น้ำตกไทรทอง จุดชมวิวด้านหน้าผาสันเขาพังเหย และทุ่งบัวสวรรค์ซึ่งในฤดูฝนจะมีดอกกระเจียวบานเต็มทุ่ง สูงจากระดับน้ำทะเลต่ำสุด 260 เมตร สูงสุด 1,008 เมตร สภาพเป็นน้ำตกที่งดงาม แนวหน้าผาเขาพังเหย ผาพ่อเมือง ผาเพลินใจ ผาอาทิตย์อัสดง และผาสวนสวรรค์ ทุ่งทุ่งบัวสวรรค์ยามดอกกระเจียวบานเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ จะเป็นดอกสีขาวเวลาอากาศเย็นจะมีทะเลหมอกไกล มีกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจ ดังแผนที่ 2

แผนที่ 1 ขอบเขตจังหวัดชัยภูมิและที่ตั้งอุทยานแห่งชาติไทรทอง
ที่มา: สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ 2544

แผนที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติไทรทอง
ที่มา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง 2544

ส่วนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นเดิมเป็นที่อยู่ของชาวน (ชาวเขาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้านภาษาและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ที่น่าสนใจ ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมใกล้กับพื้นที่อุทยานจึงมีการลักลอบทำไร่ป่า ซึ่งปัญหานี้ทางอุทยานมีแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาประชาชนจึงเริ่มอพยพที่ทำกินและครอบครัวมาอยู่รอบนอกพื้นที่ของอุทยาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในท้องถิ่น

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)
บ้านหลังสัน	264
บ้านปากดง	346
บ้านสำนักคูมกา	580
บ้านวังน้ำเขียว	304
บ้านโมนม่วง	775
บ้านศิลาทอง	1,053
รวม	3,322

ที่มา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง 2543

อุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวน่าสนใจ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่น ปิกนิก เที่ยวชมน้ำตก เล่นน้ำตกหรือน้ำในแอ่งน้ำหรือลำน้ำ ตั้งแคมป์พักแรม เดินป่าศึกษาธรรมชาติทั่วไป จัดอบรม สัมมนา ทัศนศึกษา เข้าค่ายพักแรม เป็นต้น ซึ่งในช่วงฤดูท่องเที่ยวคือ ช่วงฤดูฝน ประมาณ เดือน มิถุนายน ถึง กันยายนจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยทางอุทยานจัดให้มี บ้านพัก จำนวน 7 หลังพักได้ทั้งหมด 90 คน ค่ายพักแรม (ชั่วคราว) เต็นท์พัก จำนวน 40 หลัง พักได้ทั้งหมด 80 คน และมีสถานที่กางเต็นท์อีกจำนวน 2 แห่ง พักได้ทั้งหมด 200 คน ด้านสวัสดิการศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประกอบด้วย ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ลานจอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนมากขึ้นทุกปี ดังแสดงในตารางที่ 2 และแสดงเป็นกราฟในภาพที่ 1

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวรายเดือนในปี พ.ศ. 2542-2544

เดือน/ปี	พ.ศ. 2542	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2544
ต.ค.	13,777	24,827	23,642
พ.ย.	26,280	28,986	12,105
ธ.ค.	18,249	21,245	16,971
ม.ค.	25,040	15,692	19,316
ก.พ.	17,437	20,348	20,769
มี.ค.	23,428	22,102	13,777
เม.ย.	34,658	35,505	26,411
พ.ค.	19,240	12,458	23,206
มิ.ย.	25,470	5,801	24,507
ก.ค.	45,594	32,765	25,504
ส.ค.	25,890	15,965	16,530
ก.ย.	23,660	15,238	18,415
รวม	266,591	298,723	250,932

ที่มา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง 2544

ในด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคลากรประกอบด้วย ข้าราชการ 1 คน ลูกจ้างประจำ 7 คน ลูกจ้างรายวัน 100 คน มีหน้าที่ในการจัดการและปฏิบัติกิจกรรม การป้องกันรักษาป่า การอบรม ปฏิบัติงานเกี่ยวกับธรรมชาติ พื้นฟูทรัพยากร พัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ การจัดการประชากร การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การก่อสร้าง บำรุงรักษา ประชาสัมพันธ์และกิจกรรมอื่น ๆ จากสภาพที่กล่าวมานั้นอุทยานแห่งชาติไทรทองมีแหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ประชาชนในท้องถิ่นดั้งเดิมซึ่งมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และมีพื้นที่ไม่ใหญ่มากจึงเหมาะในการศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ระบบนิเวศ ความสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนในท้องถิ่น ดังนั้น จึงเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่มีแนวความคิดในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติอย่างแท้จริง ดังนั้นการศึกษาวิจัยการประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับศักยภาพโดยการประเมินจากแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยาน ตามเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาระดับศักยภาพของพื้นที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ระบบนิเวศ ความโดดเด่นและองค์ประกอบที่หลากหลายทางกายภาพ โดยการสำรวจภาคสนามจากผู้วิจัย หัวหน้าอุทยาน ตัวแทนชุมชน และนักท่องเที่ยว ผลจากการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติไทรทองซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่จะพัฒนาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งการศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านสังคมและด้านพื้นที่ โดยประยุกต์ให้เข้ากับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวจึงได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. กลุ่มตัวอย่าง
4. การประมวลผลข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

1.1 ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากตำรา เอกสารงานวิจัย บทความย่อ และบทความทางวิชาการ

1.2 ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จากตำรา เอกสารงานวิจัย บทความย่อและบทความทางวิชาการ

1.3 ศึกษา รวบรวม ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติไทรทอง ในด้านต่าง ๆ จากอุทยานแห่งชาติไทรทอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลด้านพื้นที่

2.1 การเก็บข้อมูลด้านพื้นที่โดยใช้แบบสอบถามและวิธี Weighting Score Method เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่อุทยาน และประชาชนในท้องถิ่น และประเมินศักยภาพจากแบบสอบถามที่ได้ทดลองใช้ แล้วปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง ซึ่งมีปัจจัยดังนี้

2.1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.1.1.1 โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า (W1)

2.1.1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (W2)

2.1.1.3 ความโดดเด่นของระบบนิเวศ (W3)

2.1.1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ทางกายภาพ (W4)

2.1.1.5 ความโดดเด่นทางวัฒนธรรม (W5)

2.1.1.6 สภาพภูมิทัศน์ (W6)

2.1.2 โอกาสในการสร้างจิตสำนึก (W7)

2.1.3 ความหลากหลายกิจกรรมท่องเที่ยว (W8)

2.1.4 ความยากง่ายในการเข้าถึง (W9)

2.1.5 ความปลอดภัย (W10)

2.1.6 ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยว

ปัจจุบัน (W11) (ดูรายละเอียดแบบสอบถามในภาคผนวก ก)

2.2 การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่ ณ จุดสำรวจ โดยผู้วิจัย ตัวแทนของนักท่องเที่ยว (11 คน ตามแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ) ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น (1 คน) และหัวหน้าอุทยาน (1 คน) ตามเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ดังนี้

2.2.1 ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการพิจารณาภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวรองรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป

ความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น โดยมีการระดับการให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 5 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่ เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ลักษณะความเค็มแท้ กิจกรรมการท่องเที่ยวมี โอกาสเป็นกิจกรรมการศึกษาและเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสูง

คะแนน 4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่มีการปรับปรุงแก้ไข สภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และโดดเด่น

คะแนน 3 เป็นแหล่งธรรมชาติที่ปรับปรุง คัดแปลง หรือตกแต่งที่ ยังคงความเป็นสภาพธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาติ นอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิม

คะแนน 2 เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศอย่างแท้จริง หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มี สภาพธรรมชาติตกแต่งเป็นบางส่วน

คะแนน 1 เป็นแหล่งธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม ที่มีสภาพ ธรรมชาติน้อยมาก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ หรือเป็นการสร้างเลียนแบบที่ ไม่เป็นจริง

2.2.2 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน ปัจจุบัน 3 ปัจจัยคือ

2.2.2.1 ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจาก ความดั้งเดิมที่เป็นความเค็มแท้ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทาง ชีวภาพที่ปรากฏอยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยมีคะแนน 5-1 จากมากที่สุด-น้อยที่สุด

2.2.2.2 ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมกระตุ้น และดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งมักสะท้อนถึง ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนน 5-1

2.2.2.3 การมีองค์ประกอบท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้พิจารณาจาก

องค์ประกอบภายในแหล่งที่มีความหลากหลาย เช่น มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือมีโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม เป็นต้น โดยมีคะแนนมาก-น้อย เป็น 5-1

การประเมินดำเนินการ โดยให้คะแนน (1-5) แหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด และให้นำหนักตามความสำคัญต่าง ๆ

ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว มีน้ำหนัก 15

ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว

- สภาพทางระบบนิเวศ มีน้ำหนัก 15

- ความโดดเด่น มีน้ำหนัก 10

- มีองค์ประกอบด้านอื่น ๆ มีน้ำหนัก 5

เมื่อให้ค่าน้ำหนักคูณคะแนนสูงสุด (5) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด 225 คะแนน ต่ำสุด 45 ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มศักยภาพได้ 5 ระดับ คือ

ศักยภาพสูงมาก มีคะแนนตั้งแต่ 170 ขึ้นไป

ศักยภาพสูง มีคะแนนตั้งแต่ 145-169

ศักยภาพปานกลาง มีคะแนนตั้งแต่ 125-144

ศักยภาพต่ำ มีคะแนนตั้งแต่ 95-124

ศักยภาพต่ำมาก มีคะแนน 94 ลงไป

3. การเก็บข้อมูลด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การให้บริการของประชาชน และการจัดการอุทยานของเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การให้บริการของประชาชน และการจัดการอุทยานของเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้

ผู้วิจัยการเก็บข้อมูลโดยกำหนดแบบสอบถามไว้ในแบบสอบถามแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดในภาคผนวก ง, จ และ ฉ

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ช่วงเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน 2545

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งศึกษาเป็น 2 ด้าน คือ ด้านพื้นที่และด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นในการวิจัยจึงต้องใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการประเมินด้านพื้นที่

1.1 การประเมินโดยการประเมิน ณ จุดสำรวจ

ในการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 11 แห่ง ในอุทยานแห่งชาติไทรทองโดยผู้วิจัย ตัวแทนของนักท่องเที่ยว ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น และหัวหน้าอุทยาน ดังนี้

1.1.1 นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท

1.1.1.1 ประเภทน้ำตก

- 1) น้ำตกไทรทอง (1 คน)
- 2) น้ำตกชวนชม (1 คน)
- 3) น้ำตกคลองไทร (1 คน)

1.1.1.2 ประเภททุ่งหญ้า/ป่าไม้

- 1) ทุ่งบัวสวรรค์ (1 คน)

1.1.1.3 ประเภทหน้าผา/ธรณีสถาน/จุดชมวิว

- 1) ผาพ่อเมือง (1 คน)
- 2) ผาเพลินใจ (1 คน)
- 3) ผาอาทิตย์อัสดง (1 คน)
- 4) ผาสวรรค์ (1 คน)
- 5) จุดชมวิวเขาพังเหย (1 คน)

1.1.1.4 ประเภทเส้นทางชมธรรมชาติ

- 1) เส้นทางไปน้ำตกชวนชม (1 คน)
- 2) เส้นทางไปทุ่งบัวสวรรค์ (1 คน)

ดังนั้นจึงได้ตัวแทนนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว 11 คน ใน
แหล่งท่องเที่ยว 11 แห่ง

1.1.2 หัวหน้าอุทยาน สำรวจ 11 แห่ง

1.1.3 ผู้ใหญ่บ้านทำโปงเป็นตัวแทนของชุมชนในท้องถิ่นสำรวจ 11 แห่ง

1.1.4 ผู้วิจัยสำรวจ 11 แห่ง

ในแบบประเมินศักยภาพด้านพื้นที่นี้ใช้แบบการประเมิน (ดูรายละเอียดใน
ภาคผนวก ข) เท่ากับ 44 ชุด แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย และถ่วงน้ำหนัก จัดระดับศักยภาพด้าน
พื้นที่

1.2 การเก็บข้อมูลด้านพื้นที่โดยวิธี Weighting Score Method

ในการประเมินจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งในแบบสอบถามจะ
แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.2.1 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.2.2 แบบสอบถามประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.2.3 แบบสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค)

3. การเก็บข้อมูลจากการประเมินด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การให้บริการของประชาชน และการจัดการอุทยานของเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การให้บริการของประชาชน และการจัดการอุทยานของเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยกำหนดแบบสอบถามไว้ในตอนที่ 3 ของแบบสอบถามแต่ละกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง)

2.2 แบบสอบถามประชาชนในท้องถิ่น เกี่ยวกับศักยภาพในการให้บริการการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น (ดูรายละเอียดในภาคผนวก จ)

2.3 แบบสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานฯ เกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ฉ)

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาคือ อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ 199,375 ไร่ หรือ 319 ตารางกิโลเมตร บนเนื้อที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอเทพสถิต อำเภอกำกัศิชุมพล อำเภอหนองบัวแดง ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษาในครั้งนี้ มีลักษณะที่แตกต่างกัน และคล้ายคลึงกันจึงได้จัดเป็นประเภท ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 4-6

ตารางที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติไทรทอง

ประเภท	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	บริเวณ
น้ำตก	น้ำตกไทรทอง	ลำห้วยเชียงทา
	น้ำตกชวนชม	ลำห้วยเชียงทา
	น้ำตกคลองไทร	ลำห้วยคลองไทร
ทุ่งหญ้า/ป่าไม้	ทุ่งบัวสวรรค์	บริเวณเทือกเขาพังเหยด้าน ตะวันตก
หน้าผา/ธรณีสถาน/ จุดชมวิว	ผาพ่อเมือง, ผาเพลินใจ	บริเวณเทือกเขาพังเหยด้าน ตะวันตก
	ผาอาทิตย์อัสดง	ตะวันตก
	ผาสวนสวรรค์	และทิศเหนือ
เส้นทางเดินชม ธรรมชาติ	น้ำตกชวนชม	จากน้ำตกไทรทองถึงน้ำตก ชวนชมจากผาผู้ว่าถึงทุ่ง
	ทุ่งบัวสวรรค์	บัวสวรรค์

ที่มา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง 2544

ภาพที่ 4 น้ำตกไทรทอง

ภาพที่ 5 น้ำตกไทรทองฤดูน้ำน้อย

ภาพที่ 6 น้ำตกไทรทองชั้นบน

ภาพที่ 7 ที่ทำการอุทยานฯ จุดชมวิวดู
เขาพังเหย

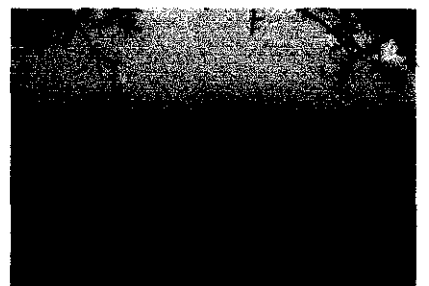
ภาพที่ 8 ที่จอดรถบริเวณทางขึ้นน้ำตก
ไทรทอง

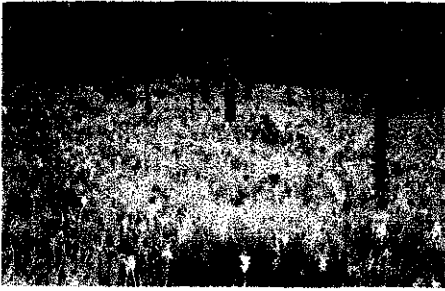
ภาพที่ 9 นักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตก
ไทรทอง

ภาพที่ 10 จุดชมวิวดูผาผู้ว่าฯ

ภาพที่ 11 พระอาทิตย์ตกดินที่
เขาพังเหย

ภาพที่ 12 ท่งบัวสวรรค์

ภาพที่ 13 ทิวทัศน์ตามเส้นทางศึกษา
ธรรมชาติ

ภาพที่ 14 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ภาพที่ 15 กิจกรรมเข้าค่ายพักแรม

ภาพที่ 16 พันธุ์ไม้งามในอุทยานแห่งชาติไทรทอง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยาน โดยการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ขนาดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว กำหนดขึ้นจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในอุทยานฯ ในปี พ.ศ. 2543-2544 เฉลี่ย 2 ปีนี้ โดยพิจารณาจากช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล คือ ช่วงเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนนักท่องเที่ยวช่วงเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน พ.ศ. 2543-2544

เดือน	ปี พ.ศ.	
	2543	2544
กุมภาพันธ์	28,986	20,769
มีนาคม	21,245	13,777
เมษายน	35,505	26,411
เฉลี่ย	23,076	

ที่มา: อุทยานแห่งชาติไทรทอง 2544

ใช้สูตร $n = N/1+Ne^2$ (จุฑามาศ ไชยศรี 2536, 46 อ้างจาก Chua 1984, 15)

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด ในการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

นั่นคือ $n = 23,076/1+23,076 (0.05)^2$

$n = 399$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเท่ากับ 399 คน

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น

ประชาชนท้องถิ่นประมาณ 3,322 คน

ดูในตารางที่ 1

$$\text{นั่นคือ } n = 3,322 / 1 + 3,322 (0.05)^2$$

$$n = 357$$

ขนาดกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นเท่ากับ 357 คน

3. ขนาดกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติไทรทอง

เจ้าหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติไทรทอง 107 คน ซึ่งได้ข้อมูลจากกองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ เมื่อปี 2543 นำมาคำนวณโดยใช้สูตร

$$\text{นั่นคือ } n = 107 / 1 + 107 (0.05)^2$$

$$n = 84$$

ขนาดกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ในอุทยานเท่ากับ 84 คน

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ $399 + 357 + 84 = 840$ คน

โดยแบ่งเก็บข้อมูล สอบถามนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สอบถามประชาชนในท้องถิ่นตามหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ตามจุดบริการ ให้กระจายทั่วถึง ดังนี้

3.1 เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น

3.1.1 น้ําคก 82 คน

3.1.2 จุดชมวิว 82 คน

3.1.3 ทุงหญ้า/ทุงบัวสวรรค์ 81 คน

3.1.4 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 80 คน

3.1.5 ที่ทำการอุทยานฯ 74 คน

รวมทั้งหมด 399 คน

3.2 ประชาชนท้องถิ่น แยกตามจำนวนประชากร

3.2.1 บ้านหลังสัน 28 คน

3.2.2 บ้านปากคอง 36 คน

3.2.3 บ้านสำนักตุมกา 64 คน

3.2.4 บ้านวังน้ำเขียว 32 คน

3.2.5 บ้านโมนม่วง 85 คน

3.2.6 บ้านศิลาทอง 112 คน

รวมทั้งหมด 357 คน

3.3 เจ้าหน้าที่อุทยานฯ สุ่มตัวอย่างให้ทั่วถึงทุกหน่วยบริการ

จำนวน 84 คน

เมื่อเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามได้ครบตามกลุ่มตัวอย่างแล้ว นำมาจัดเรียงข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ตามเกณฑ์และขั้นตอนการศึกษภาพต่อไป

การประมวลผลข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ ทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากการตรวจเอกสาร ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม และข้อมูลจากการออกแบบสอบถามมาประมวลผลดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิจากการตรวจเอกสาร

ประมวลผลโดยการนำมาจัดเป็นกลุ่มข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อในการนำเสนอ โดยเรียบเรียงเนื้อหาให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน ตามหลักการตรวจเอกสารในการวิจัย

2. ข้อมูลจากการประเมินด้านพื้นที่

2.1 ข้อมูลจากการประเมินด้านพื้นที่ โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง นำมาจัดกลุ่มลงรหัสมาประมวลผล โดยวิธี Weighting Score Method (ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538) ซึ่งแบบสอบถามมีเกณฑ์ในการให้ระดับค่าคะแนน (Rn) ดังนี้

ระดับคะแนน 3 หมายความว่า มาก

ระดับคะแนน 2 หมายความว่า ปานกลาง

ระดับคะแนน 1 หมายความว่า น้อย

เพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนผู้วิจัยจึงประยุกต์ระดับคะแนนดังนี้
ระดับคะแนน 5 หมายความว่า มาก

ระดับคะแนน 3 หมายความว่า ปานกลาง

ระดับคะแนน 1 หมายความว่า น้อย

นำค่าคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มาหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนการคำนวณหาระดับศักยภาพนั้นใช้สมการถ่วงน้ำหนัก ดังนี้

$$E_p = (W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n) / (W_1 + W_2 + W_3 \dots W_n)$$

โดยที่ E_p หมายถึง ระดับศักยภาพ

R_1-R_n หมายถึง ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n

W_1-W_n หมายถึง ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n

เมื่อกำหนดได้ค่าศักยภาพแล้วจึงนำมาจัดระดับศักยภาพ ดังนี้

มีศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (H) = 3-2

มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (M) = 2-1

มีศักยภาพต่ำในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (L) = 0-1

แต่เนื่องจากผู้วิจัยได้ประยุกต์ให้ระดับค่าคะแนน (R_n) มีค่าระดับคะแนน 5 หมายความว่า มาก ระดับคะแนน 3 หมายความว่า ปานกลาง ระดับคะแนน 1 หมายความว่า น้อย ดังนั้นจึงได้จัดให้ระดับศักยภาพสอดคล้องกับระดับคะแนนจึงแบ่งระดับศักยภาพเป็นดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศักยภาพสูง (3.35-5.00) คือ

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าดั้งเดิม มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูงทำให้ดึงดูดใจ

นักท่องเที่ยว เช่น มีพืชและสัตว์ มีความโดดเด่นทางกายภาพและวัฒนธรรมความ

เป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ ลักษณะและองค์ประกอบทาง

พื้นที่เป็นสภาพที่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีกิจกรรมท่องเที่ยวมากมายและเอื้ออำนวยต่อการ

เรียนรู้และสร้างจิตสำนึกสูง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสัมพันธ์กับสภาพเส้นทาง

ยานพาหนะและฤดูกาล ในระหว่างท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวสอดคล้องสูงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศักยภาพปานกลาง (1.68-33.34) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าที่ถูกบุกรุกแต่สามารถทดแทนคืนกลับสภาพสมบูรณ์อีกครั้ง และมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น มีพืชและสัตว์ มีความโดดเด่นทางกายภาพ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ ลักษณะและองค์ประกอบทางพื้นที่เป็นสภาพที่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีกิจกรรมท่องเที่ยวไม่น้อยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสัมพันธ์กับสภาพเส้นทาง ยานพาหนะและฤดูกาลบ้างเป็นบางช่วง ในระหว่างท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปานกลาง ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวสอดคล้องปานกลางกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศักยภาพต่ำ (0-1.67) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าที่ถูกบุกรุกให้มีสภาพเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น มีพืชและสัตว์ ไม่มีความโดดเด่นทางกายภาพ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ ลักษณะและองค์ประกอบทางพื้นที่เป็นสภาพที่มีทิวทัศน์ไม่ค่อยเท่าที่ควร ไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สัมพันธ์กับสภาพเส้นทาง ยานพาหนะและฤดูกาลบ้าง ในระหว่างท่องเที่ยวไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 ข้อมูลจากการประเมินด้านพื้นที่ โดยการประเมิน ณ จุดสำรวจ

ในการประมวลผลครั้งนี้เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้ลงคะแนนไว้ ณ จุดสำรวจ คูณกับค่าน้ำหนักของแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

การประเมินดำเนินการ โดยให้คะแนนแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด (1-5) และให้น้ำหนักตามความสำคัญต่าง ๆ

- ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว	มีน้ำหนัก 15
- ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว	
สภาพทางระบบนิเวศ	มีน้ำหนัก 15
ความโดดเด่น	มีน้ำหนัก 10
มีองค์ประกอบด้านอื่น ๆ	มีน้ำหนัก 5

เมื่อให้ค่าน้ำหนักคุณคะแนนสูงสุด (5) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด 225 คะแนน ต่ำสุด 45 ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มศักยภาพได้ 5 ระดับ คือ

ศักยภาพสูงมาก มีคะแนนตั้งแต่ 170 ขึ้นไป

ศักยภาพสูง มีคะแนนตั้งแต่ 145-169

ศักยภาพปานกลาง มีคะแนนตั้งแต่ 125-144

ศักยภาพต่ำ มีคะแนนตั้งแต่ 95-124

ศักยภาพต่ำมาก มีคะแนน 94 ลงไป

ศักยภาพสูงมาก มีคะแนนตั้งแต่ 170 ขึ้นไป คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ดั้งเดิมแท้ มีความหลากหลายทางชีวภาพ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโอกาสเป็นกิจกรรม มีการศึกษา และเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสูงมาก มีความโดดเด่นและมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น รวมทั้ง มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือมีโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม

ศักยภาพสูง มีคะแนนตั้งแต่ 145-169 คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และความโดดเด่นของระบบนิเวศ ความดั้งเดิมและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น ด้านวัฒนธรรมมี โบราณสถาน มีลักษณะที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม

ศักยภาพปานกลาง มีคะแนนตั้งแต่ 125-144 คือ เป็นแหล่งธรรมชาติที่ปรับปรุง ดัดแปลง หรือ ตกแต่งที่ยังคงความเป็นสภาพธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาตินอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิมและความโดดเด่นของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพบ้าง มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น มีลักษณะบางอย่างเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม

มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น มีลักษณะบางอย่าง
เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม

ศักยภาพต่ำ มีคะแนนตั้งแต่ 95-124 คือ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มี
การปรับปรุง ดัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ
อย่างแท้จริง หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติตกแต่งเป็นบางส่วน
การมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดน้อย

ศักยภาพต่ำมาก มีคะแนนตั้งแต่ 94 ลงไป คือ เป็นแหล่งธรรมชาติหรือ
วัฒนธรรม ที่มีสภาพธรรมชาติน้อยมากไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ มีลักษณะทาง
วัฒนธรรม หรือมีโบราณสถานหรือเป็นการสร้างเลียนแบบที่ไม่เป็นจริง มีส่วนกระตุ้น
และดึงดูดใจน้อยมาก

3. ข้อมูลจากการประเมินด้านความพึงพอใจ

ในการประเมินด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการใช้แบบสอบถาม
กับนักท่องเที่ยว ประชาชนชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยาน โดยการให้คะแนนเป็น
3 ระดับ คือ มาก น้อย และปานกลาง จากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าร้อยละ
ของแต่ละตัวบ่งชี้ แต่ละกลุ่มตัวอย่างและค่าเฉลี่ยร้อยละของทุกกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับจุดประสงค์ใน
การศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ จากการตรวจเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยต่าง ๆ
นำมาจัดเรียบเรียงให้เนื้อหาต่อเนื่องและสอดคล้องกัน ตามแนวคิดของงานวิจัย

2. ข้อมูลด้านพื้นที่

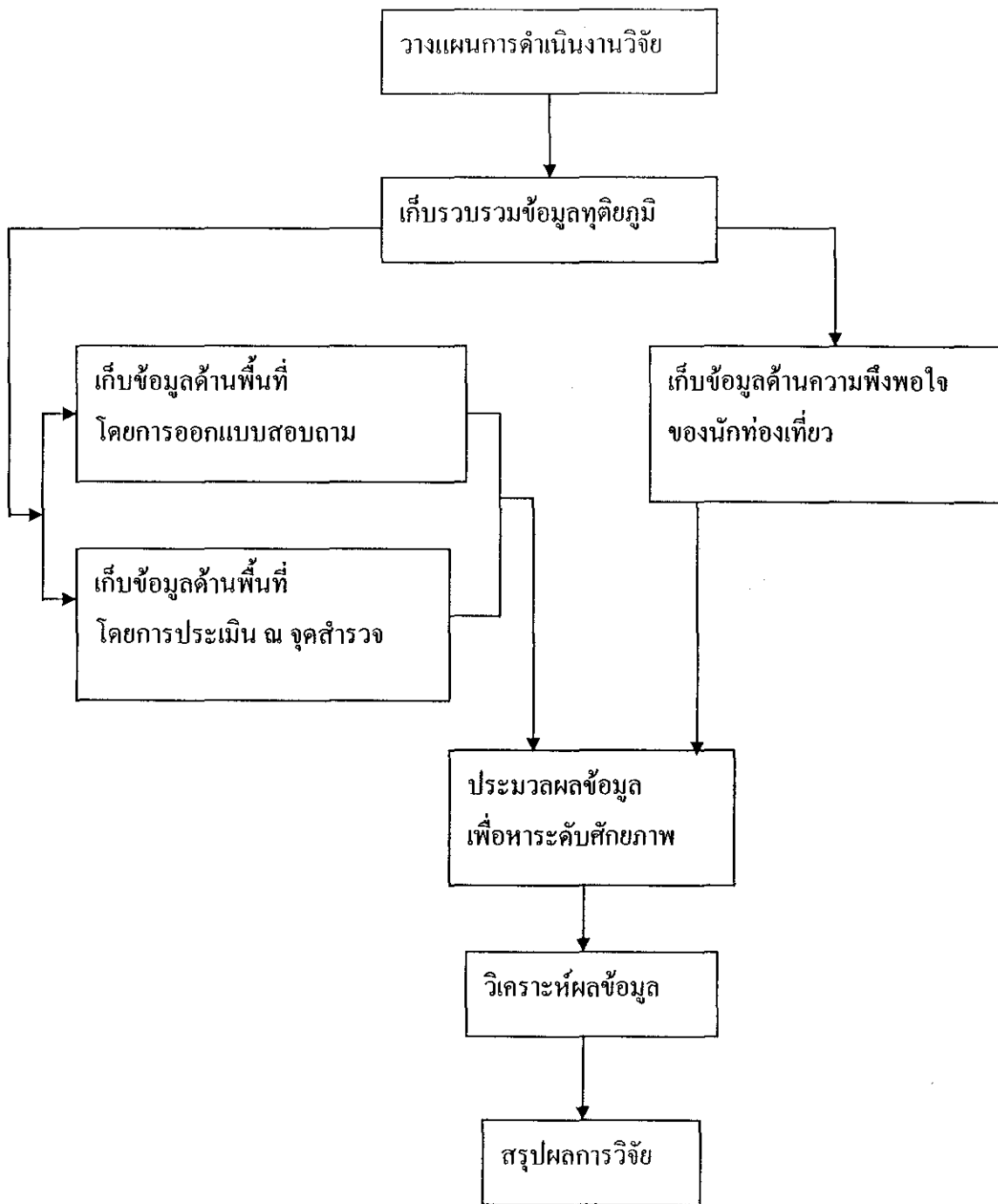
2.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านพื้นที่ด้วยวิธี ถ่วงน้ำหนักของ ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538)
เพื่อหาค่าระดับศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสถิติอย่างง่าย คือ
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เชิงคำบรรยาย

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้านพื้นที่จากการประเมิน ณ จุดสำรวจ และคำนวณหา
ค่าศักยภาพด้านพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง

3. ศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ
อย่างง่าย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เชิงคำบรรยาย

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการให้บริการของประชาชนใน
ท้องถิ่น และการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่ โดยใช้สถิติอย่างง่าย คือ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เชิงคำบรรยาย จากนั้นอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เพื่อ
เสนอแนะแนวทาง การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เหมาะสมกับพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติไทรทอง

ในการศึกษานี้ได้กำหนดการดำเนินงานดังภาพที่ 17

ภาพที่ 17 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ตารางที่ 5 ระยะเวลาการดำเนินงาน

รายการ	วัน/เดือน/ปี
เก็บรวบรวมข้อมูล	ตุลาคม-พฤศจิกายน 2544
สอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์	มกราคม 2545
เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	กุมภาพันธ์-เมษายน 2545
วิเคราะห์ข้อมูล	พฤษภาคม-มิถุนายน 2545
สรุปผลการวิจัย	กรกฎาคม-กันยายน 2545
สอบวิทยานิพนธ์	ตุลาคม 2545

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ประมวลผลอย่างเป็นระบบ ทั้งสองด้าน คือ ศักยภาพด้านพื้นที่ และด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังนี้

ผลการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่

1. ผลการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่โดยการออกแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ด้วย

วิธี Weighting Score Method

จากการเก็บข้อมูลโดยการออกแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 399 คน ประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 357 คนและเจ้าหน้าที่อุทยาน จำนวน 84 คน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1.1 ตอนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ที่อยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ ประสบการณ์ในการมาเที่ยว การใช้พาหนะในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

กลุ่มประชาชนท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ

กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยาน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานด้านอุทยาน

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนั้นปรากฏผลดังตารางที่ 6, 7 และ 8

1.1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 399 ราย

ตารางที่ 6 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	220	55.1
หญิง	179	44.9
รวม	399	100
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	91	22.8
20-30 ปี	157	39.3
31-40 ปี	108	27.1
41-50 ปี	38	9.5
มากกว่า 50 ปี	5	1.3
รวม	399	100
สถานภาพ		
โสด	232	58.1
สมรส	167	41.9
รวม	399	100
ที่อยู่		
ในจังหวัด	139	34.8
ต่างจังหวัด	260	65.2
รวม	399	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	17	4.3
มัธยมศึกษา	131	32.8
สูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี	120	30.1
ปริญญาตรี	111	27.8
ปริญญาโท	6	1.5
อื่นๆ	14	3.5
รวม	399	100
อาชีพ		
รับราชการ	63	15.8
รับจ้าง	96	24.1
รัฐวิสาหกิจ	30	7.5
เอกชน	91	22.8
นักศึกษา	92	23.1
อื่นๆ	27	3.8
รวม	399	100
รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	133	33.3
5,000-10,000 บาท	167	41.9
10,001-15,000 บาท	75	18.8
มากกว่า 15,000 บาท	24	6.0
รวม	399	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการมาเที่ยว		
ครั้งแรก	188	47.1
2-5 ครั้ง	178	46.6
มากกว่า 5 ครั้ง	33	8.3
รวม	399	100
พาหนะในการเดินทาง		
รถยนต์ส่วนตัว	230	57.6
จักรยานยนต์	70	17.5
รถทัวร์/รถนำเที่ยว	45	11.3
รถโดยสาร/รถรับจ้าง	31	7.8
อื่นๆ	23	5.8
รวม	399	100
ค่าใช้จ่าย		
น้อยกว่า 500 บาท	145	36.3
500-1,000 บาท	198	49.6
1,001-1,500 บาท	2	7.3
มากกว่า 1,500 บาท	27	6.8
รวม	399	100

จากการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 55.1 เป็นเพศชาย อายุของกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 39.3 มีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี รองลงมาร้อยละ 27.1 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี สถานภาพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นโสดถึงร้อยละ 58.1 ที่อยู่ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.2 ที่อยู่ต่างจังหวัด การศึกษา

ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 32.8 จบชั้นมัธยมศึกษา รองลงมาร้อยละ 30.1 สูงกว่ามัธยมศึกษา แต่ต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 24.1 รับจ้าง รองลงมาเป็นนักศึกษา คือ ร้อยละ 23.1 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ร้อยละ 41.9 มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 33.3 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนประสบการณ์ในการมาเที่ยวอุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 47.1 มาครั้งแรก รองลงมาร้อยละ 46.6 มาเที่ยวแล้ว 2-5 ครั้ง พาหนะในการเดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 57.6 ใช้รถส่วนตัว ค่าใช้จ่ายนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 49.6 ใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 500-1,000 บาท

1.1.2 กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 7 ภูมิหลังของประชาชนในท้องถิ่น

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	193	54.1
หญิง	164	45.9
รวม	357	100
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	39	10.9
20-30 ปี	63	17.6
31-40 ปี	146	40.9
41-50 ปี	82	23.0
มากกว่า 50 ปี	27	7.6
รวม	357	100
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	230	64.4
มัธยมศึกษา	118	33.1
สูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี	8	2.2
ปริญญาตรี	1	0.3
ปริญญาโท	-	-
อื่น ๆ	-	-
รวม	357	100

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
ทำไร่/ทำนา	178	49.9
รับจ้าง	96	26.9
ค้าขาย	29	8.1
อื่นๆ	54	15.1
รวม	357	100
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	331	92.7
5,000-10,000 บาท	21	5.9
มากกว่า 10,000 บาท	5	1.4
รวม	357	100

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มประชาชนในท้องถิ่นพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.1 เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ถึงร้อยละ 40.9 ในเรื่องเกี่ยวกับระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 64.4 จบการศึกษาระดับประถมและรองลงมาร้อยละ 33.1 จบระดับมัธยม ประกอบอาชีพทำไร่/ทำนาถึง ร้อยละ 49.9 รายได้ต่อเดือนนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.7 มีรายได้ น้อยกว่า 5,000 บาท และร้อยละ 1.4 มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท

1.1.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยาน

ตารางที่ 8 ภูมิหลังของเจ้าหน้าที่อุทยาน

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	54	64.3
หญิง	30	35.7
รวม	84	100
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	-	-
20-30 ปี	21	25.0
31-40 ปี	39	46.4
41-50 ปี	24	28.6
มากกว่า 50 ปี	-	-
รวม	84	100
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	22	26.2
มัธยมศึกษา	54	64.3
สูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี	7	8.3
ปริญญาตรี	1	1.2
ปริญญาโท	-	-
อื่น ๆ	-	-
รวม	84	100

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ภูมิหลัง	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ข้าราชการ	1	1.2
ลูกจ้างประจำ	4	4.8
ลูกจ้างชั่วคราว	79	94.0
รวม	84	100
ประสบการณ์ในการทำงานด้านอุทยาน		
น้อยกว่า 2 ปี	3	3.6
2-5 ปี	21	25.0
มากกว่า 5 ปี	60	71.4
รวม	84	100

จากการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 64.3 เป็นเพศชาย อายุส่วนใหญ่ร้อยละ 46.4 อยู่ระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยม คือ ร้อยละ 64.3 อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ลูกจ้างชั่วคราวถึงร้อยละ 94.0 และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอุทยานแห่งชาติ มากกว่า 5 ปี ถึงร้อยละ 71.4

1.2 ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการเก็บข้อมูลจากการสอบถามกับนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยาน ได้ผลดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ/ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ระดับศักยภาพ (Rn)			รวม ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศ เช่น ธรรมชาติ พืช สัตว์ เป็นต้น				
1.1 โอกาสที่ได้พบเห็นสัตว์ป่าต่าง ๆ				
นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	23.3 (93)	22.3 (89)	54.4 (217)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	9.0 (32)	65.3 (233)	25.8 (92)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	-	54.8 (46)	45.2 (38)	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	10.7 (125)	47.5 (368)	41.8 (347)	100 (840)
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช				
นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	94.7 (378)	-	5.3 (21)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	66.9 (239)	32.2 (115)	0.8 (3)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	60.7 (51)	39.3 (33)	-	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	74.1 (668)	23.8 (148)	2.0 (24)	100 (840)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ/ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ระดับศักยภาพ (Rn)			รวม ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ				
นักท่องเที่ยว	96.5 (385)	0.5 (2)	3.0 (12)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	48.7 (174)	48.7 (174)	2.5 (9)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	35.7 (30)	53.6 (45)	10.7 (9)	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	60.3 (589)	34.3 (221)	5.4 (30)	100 (840)
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ เช่น มีน้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน หินรูปร่างแปลก ๆ เป็นต้น				
นักท่องเที่ยว	19.0 (76)	74.4 (297)	7.0 (28)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	21.8 (78)	75.4 (269)	2.8 (10)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	29.8 (25)	59.5 (50)	10.7 (9)	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	23.5 (179)	69.7 (616)	6.8 (93)	100 (840)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ/ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ระดับศักยภาพ (Rn)			รวม ร้อยละ (จำนวน)
	(จำนวน)			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1.5 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ				
นักท่องเที่ยว	19.0 (76)	59.4 (237)	21.6 (86)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	10.1 (36)	79.8 (285)	10.1 (36)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	19.0 (16)	69.0 (58)	11.9 (10)	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	16.0 (128)	69.4 (580)	14.5 (132)	100 (840)
1.6 สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ ตามมุมมองและความสวยงาม				
นักท่องเที่ยว	39.8 (159)	56.1 (224)	4.0 (16)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	45.7 (136)	48.2 (172)	6.2 (22)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	52.4 (44)	47.6 (40)	-	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	45.9 (339)	50.6 (436)	3.4 (38)	100 (840)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ/ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ระดับศักยภาพ (Rn)			รวม
	(จำนวน)			ร้อยละ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	(จำนวน)
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษา				
ด้านสิ่งแวดล้อม มีสื่อความหมายธรรมชาติ				
นักท่องเที่ยว	23.6	61.9	14.5	100
	(94)	(247)	(58)	(399)
ประชาชนในท้องถิ่น	9.2	77.9	12.9	100
	(33)	(278)	(46)	(357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	-	47.6	52.4	100
		(40)	(44)	(84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ	10.9	62.4	26.6	100
(จำนวน)	(127)	(565)	(148)	(840)
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน				
พื้นที่ เช่น การเดินป่า การเล่นน้ำตก การพักผ่อน เป็นต้น				
นักท่องเที่ยว	38.6	52.6	8.8	100
	(154)	(210)	(35)	(399)
ประชาชนในท้องถิ่น	44.0	51.8	4.2	100
	(157)	(185)	(15)	(357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	28.6	58.3	13.1	100
	(24)	(49)	(11)	(84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ	37.0	54.2	8.7	100
(จำนวน)	(335)	(444)	(61)	(840)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ/ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ระดับศักยภาพ (Rn)			รวม ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
นักท่องเที่ยว	48.6 (194)	40.9 (163)	10.5 (42)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	48.5 (173)	43.7 (156)	7.8 (28)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	59.5 (50)	40.5 (34)	-	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	52.2 (417)	41.7 (353)	6.1 (70)	100 (840)
5. ความปลอดภัย				
นักท่องเที่ยว	64.2 (256)	33.8 (135)	2.0 (8)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	50.4 (180)	47.9 (171)	1.7 (6)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	79.8 (67)	20.2 (17)	-	100 (84)
รวม ร้อยละ (จำนวน)	64.8 (503)	33.9 (323)	1.2 (14)	100 (840)
6. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว				
เชิงอนุรักษ์				
นักท่องเที่ยว	37.6 (150)	58.6 (234)	3.8 (15)	100 (399)
ประชาชนในท้องถิ่น	29.7 (106)	69.2 (247)	1.1 (4)	100 (357)
เจ้าหน้าที่อุทยาน	71.4 (60)	28.6 (24)	-	100 (84)
รวมเฉลี่ย ร้อยละ (จำนวน)	46.2 (316)	52.1 (505)	1.6 (19)	100 (840)

จากการเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และ
เจ้าหน้าที่อุทยานเกี่ยวกับศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามข้อบ่งชี้ต่าง ๆ นั้น ได้ผลดังนี้

โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่าต่าง ๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ
54.4 มีโอกาสน้อย ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 65.3 มีโอกาสปานกลาง
ส่วนเจ้าหน้าที่อุทยานเห็นว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 54.8 มีโอกาสปานกลาง และร้อยละ 45.2
มีโอกาสน้อย ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 47.5 เห็นว่ามีโอกาสปานกลาง

ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ
94.7 เห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมาก ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่
ร้อยละ 66.9 เห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมาก เจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่
ร้อยละ 60.7 เห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมาก ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่
ร้อยละ 74.1 เห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมาก

ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่
ร้อยละ 96.5 เห็นว่ามีความโดดเด่นมาก ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 48.7
เห็นว่ามีโดดเด่นมากและปานกลาง เจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 53.6 เห็นว่า
มีความโดดเด่นปานกลาง ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 60.3 เห็นว่ามีความโดดเด่น
มาก

ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ เช่น มีน้ำตก ถ้ำ
น้ำพุร้อน หินรูปร่างแปลก ๆ เป็นต้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 74.4 เห็นว่า
ความโดดเด่นปานกลาง ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 75.4 เห็นว่า
ความโดดเด่นปานกลาง เจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 59.5 เห็นว่าความโดดเด่น
ปานกลาง ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 69.7 เห็นว่ามีความโดดเด่นปานกลาง

ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่
อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 59.4 เห็นว่าความโดดเด่น
ปานกลาง ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 79.8 เห็นว่าความโดดเด่นปานกลาง
รองลงมาร้อยละ 10.1 เจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 69.0 เห็นว่า ปานกลาง
ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 69.4 ว่าความโดดเด่นปานกลาง

สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ตามมุมมองและความสวยงาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 56.1 เห็นว่ามีสภาพภูมิทัศน์สวยงามปานกลาง ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 48.2 เห็นว่ามีสภาพภูมิทัศน์ปานกลาง เจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 52.4 เห็นว่ามีสภาพภูมิทัศน์สวยงามมาก ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 50.6 เห็นว่ามีสภาพภูมิทัศน์สวยงามปานกลาง

โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม มีสื่อความหมายธรรมชาติ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 61.9 เห็นว่ามีโอกาสปานกลาง ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 77.9 เห็นว่ามีโอกาสปานกลาง เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.42 เห็นว่ามีโอกาสน้อย โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 62.4 เห็นว่ามีโอกาสปานกลาง

ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ เช่น การเดินป่า การล่องน้ำตก การพักผ่อน เป็นต้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 52.6 เห็นว่ามีความหลากหลายปานกลาง ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 51.8 เห็นว่ามีความหลากหลายปานกลาง ส่วนเจ้าหน้าที่ร้อยละ 58.3 เห็นว่ามีความหลากหลายปานกลาง ดังนั้น โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 54.2 เห็นว่ามีความหลากหลายปานกลาง

ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 48.6 เห็นว่าการเข้าถึงง่ายในระดับมาก ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 48.5 เห็นว่าการเข้าถึงง่ายในระดับมาก เจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ร้อยละ 59.5 เห็นว่าการเข้าถึงง่ายในระดับมาก ดังนั้น โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 52.2 เห็นว่าการเข้าถึงง่ายในระดับมาก

ความปลอดภัย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 64.2 เห็นว่ามีความปลอดภัยมาก ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 50.4 เห็นว่ามีความปลอดภัยมาก เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.8 เห็นว่ามีความปลอดภัยมาก ดังนั้น โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 64.8 เห็นว่ามีความปลอดภัยมาก

ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 เห็นว่ามีความเป็นไปได้ปานกลาง ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 69.2 เห็นว่ามีความเป็นไปได้ปานกลาง เจ้าหน้าที่อุทยาน

ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.4 เห็นว่ามีความเป็นไปได้มาก ดังนั้นโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ร้อยละ 52.1 เห็นว่ามีความเป็นไปได้ปานกลาง

ผลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยาน เกี่ยวกับศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉลี่ย ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.1 เห็นว่ามีศักยภาพปานกลาง

นำผลที่ได้มาหาค่าระดับศักยภาพโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก คือนำค่าคะแนน (R_n) ของแต่ละตัวบ่งชี้ของกลุ่มตัวอย่าง คูณกับค่าถ่วงน้ำหนัก (W_n) ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ ค่าคะแนน (Rn) ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn) สำหรับ
การประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง

ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ (ค่าถ่วงน้ำหนัก Wn)	ศักยภาพ		
	ค่าคะแนน (Rn)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	Wn.Rn
1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศ			
1.1 โอกาสที่นักท่องเที่ยวได้เห็นสัตว์ป่าต่าง ๆ			
นักท่องเที่ยว	2.38	5	11.90
ประชาชนในท้องถิ่น	2.66	5	13.30
เจ้าหน้าที่อุทยาน	2.10	5	10.50
เฉลี่ย	2.38	5	11.9
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช			
นักท่องเที่ยว	4.79	3	14.37
ประชาชนในท้องถิ่น	4.32	3	12.96
เจ้าหน้าที่อุทยาน	4.21	3	12.63
เฉลี่ย	4.44	3	13.32
1.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ			
นักท่องเที่ยว	4.89	5	24.55
ประชาชนในท้องถิ่น	3.92	5	19.60
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3.50	5	17.50
เฉลี่ย	4.10	5	20.55

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ (ค่าถ่วงน้ำหนัก Wn)	ศักยภาพ		
	ค่าคะแนน (Rn)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	Wn.Rn
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ เช่น มีน้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน หินรูปร่างแปลก ๆ เป็นต้น นักท่องเที่ยว			
ประชาชนในท้องถิ่น	3.23	5	16.50
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3.38	5	16.90
	3.38	5	16.90
เฉลี่ย	3.33	5	16.76
1.5 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของ ชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ			
นักท่องเที่ยว	2.95	5	14.75
ประชาชนในท้องถิ่น	3.00	5	15.00
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3.14	5	15.70
เฉลี่ย	3.03	5	15.15
1.6 สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ และ ความสวยงามตามมุมมอง			
นักท่องเที่ยว	3.27	5	18.60
ประชาชนในท้องถิ่น	3.79	5	18.95
เจ้าหน้าที่	4.05	5	20.25
เฉลี่ย	3.03	5	139.26

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ (ค่าถ่วงน้ำหนัก Wn)	ศักยภาพ		
	ค่าคะแนน (Rn)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	Wn.Rn
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้			
การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม มีสื่อความหมายธรรมชาติ			
นักท่องเที่ยว			
ประชาชนในท้องถิ่น	3.18	5	15.90
เจ้าหน้าที่อุทยาน	2.93	5	14.65
	1.95	5	9.75
เฉลี่ย	2.68	5	13.43
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน			
พื้นที่ เช่น การเดินป่า การเล่นน้ำตก การพักผ่อน เป็นต้น			
นักท่องเที่ยว			
ประชาชนในท้องถิ่น	3.60	3	10.80
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3.80	3	11.40
	3.31	3	9.93
เฉลี่ย	3.57	3	10.71
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
นักท่องเที่ยว			
ประชาชนในท้องถิ่น	3.76	1	3.76
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3.81	1	3.81
	4.19	1	4.19
เฉลี่ย	3.92	1	3.92

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ (ค่าถ่วงน้ำหนัก Wn)	ศักยภาพ		
	ค่าคะแนน (Rn)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	Wn.Rn
5. ความปลอดภัย			
นักท่องเที่ยว	4.24	5	21.2
ประชาชนในท้องถิ่น	3.97	5	19.85
เจ้าหน้าที่อุทยาน	4.60	5	23.00
เฉลี่ย	4.27	5	21.35
6. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว			
เชิงอนุรักษ์			
นักท่องเที่ยว	3.68	5	18.40
ประชาชนในท้องถิ่น	3.57	5	17.85
เจ้าหน้าที่อุทยาน	4.43	5	22.15
เฉลี่ย	3.89	5	19.46
รวมเฉลี่ย	39.46	47	165.61

จากสูตรในการหาค่าระดับศักยภาพด้วยวิธี Weighting Score Method

$$E_p = \frac{(W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n)}{(W_1 + W_2 + W_3 \dots W_n)}$$

โดยที่ E_p หมายถึง ระดับศักยภาพ

$R_1 - R_n$ หมายถึง ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n

$W_1 - W_n$ หมายถึง ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n

จากสูตร แทนค่า

$$E_p = 165.61/47$$

$$E_p = 3.52$$

ผลที่ได้นำมาจัดลำดับศักยภาพ อยู่ในระดับสูงดังนี้

มีศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (H) = 3.35-5.00

มีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (M) = 1.68-3.34

มีศักยภาพต่ำในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (L) = 0-1.67

จากผลการศึกษาปรากฏว่ามีศักยภาพ เท่ากับ 3.52 ดังนั้นจึงอยู่ในระดับ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศักยภาพสูง (3.35 -5.00) คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าดั้งเดิม มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูงทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น มีพืชและสัตว์ มีความโดดเด่นทางกายภาพและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ ลักษณะและองค์ประกอบทางพื้นที่เป็นสภาพที่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีกิจกรรมท่องเที่ยวมากมายและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกสูง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสัมพันธ์กับสภาพเส้นทาง ยานพาหนะและฤดูกาล ในระหว่างท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง

2. ผลการประเมิน ศักยภาพด้านพื้นที่โดยการประเมิน ณ จุดสำรวจ

การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คัดแปลงจากสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติแห่งประเทศไทย (2540) เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ โดยการประเมินจากหัวหน้าอุทยาน ผู้ใหญ่บ้านท่าโป่ง ผู้วิจัยและนักท่องเที่ยว 11 คนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ตามเกณฑ์ในแบบประเมิน โดยให้คะแนน (1-5) แหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด และให้นำหนักตามความสำคัญต่าง ๆ คูณกัน

เมื่อให้ค่านำหนักคูณคะแนนสูงสุด (1-5) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด 225 คะแนน ต่ำสุด 45 ซึ่งได้ผลจากการประเมิน ณ จุดสำรวจ ดังตารางที่ 11, 12, 13, และ 14 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ผลการประเมินโดยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรทอง

ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนน (1-5)				รวม
	ชนิดของแหล่ง ท่องเที่ยว (15)	ความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศ (15)	ความโดดเด่น/ เอกลักษณ์ (10)	องค์ประกอบที่ หลากหลาย (5)	
น้ำตก					
- น้ำตกไทรทอง	4 X 15	5 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- น้ำตกคลองไทร	4 X 15	5 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- น้ำตกชวนชม	5 X 15	5 X 15	5 X 10	1 X 5	205
ทุ่งหญ้า					
- ทุ่งบัวสวรรค์	5 X 15	5 X 15	5 X 10	1 X 5	205
หน้าผา/จุดชมวิว					
- ผาพ่อเมือง	5 X 15	5 X 15	5 X 10	1 X 5	205
- ผาเพลินใจ	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	165
- ผาอาทิตย์อัสดง	5 X 15	5 X 15	4 X 10	1 X 5	175
- ผาสวนสวรรค์	5 X 15	5 X 15	4 X 10	1 X 5	175
- จุดชมวิวเขาพังเหย	3 X 15	4 X 15	3 X 10	1 X 5	140
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
- ทางไปน้ำตกชวนชม	4 X 15	4 X 15	3 X 10	1 X 5	155
- ทางไปทุ่งบัวสวรรค์	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	165
รวมเฉลี่ย					177.27

ตารางที่ 12 ผลการประเมินโดยผู้ใหญบ้านทำโปง

ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนน (1-5)				รวม
	ชนิดของแหล่ง ท่องเที่ยว (15)	ความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศ (15)	ความโดดเด่น/ เอกลักษณ์ (10)	องค์ประกอบที่ หลากหลาย (5)	
น้ำตก					
- น้ำตกไทรทอง	4 X 15	4 X 15	3 X 10	1 X 5	155
- น้ำตกคลองไทร	4 X 15	4 X 15	2 X 10	1 X 5	145
- น้ำตกชวนชม	4 X 15	4 X 15	3 X 10	1 X 5	155
ทุ่งหญ้า					
- ทุ่งบัวสวรรค์	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	165
หน้าผา/จุดชมวิว					
- ผาพ่อเมือง	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- ผาเพลินใจ	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- ผาอาทิตย์อัสดง	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- ผาสวนสวรรค์	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- จุดชมวิวเขาพังเหย	3 X 15	3 X 15	3 X 10	1 X 5	125
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
- ทางไปน้ำตกชวนชม	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	165
- ทางไปทุ่งบัวสวรรค์	4 X 15	3 X 15	4 X 10	1 X 5	155
รวมเฉลี่ย					162.27

ตารางที่ 13 ผลการประเมิน โดยผู้วิจัย

ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนน (1-5)				รวม
	ชนิดของแหล่ง ท่องเที่ยว (15)	ความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศ (15)	ความโดดเด่น/ เอกลักษณ์ (10)	องค์ประกอบที่ หลากหลาย (5)	
น้ำตก					
- น้ำตกไทรทอง	4 X 15	4 X 15	3 X 10	2 X 5	160
- น้ำตกคลองไทร	4 X 15	4 X 15	3 X 10	2 X 5	160
- น้ำตกชวนชม	4 X 15	4 X 15	3 X 10	1 X 5	155
ทุ่งหญ้า					
- ทุ่งบัวสวรรค์	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
หน้าผา/จุดชมวิว					
- ผาพ่อเมือง	4 X 15	4 X 15	5 X 10	1 X 5	175
- ผาเพลินใจ	4 X 15	4 X 15	4 X 10	2 X 5	170
- ผาอาทิตย์อัสดง	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- ผาสวนสวรรค์	4 X 15	4 X 15	5 X 10	1 X 5	175
- จุดชมวิวเขาพังเหย	3 X 15	3 X 15	3 X 10	1 X 5	125
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
- ทางไปน้ำตกชวนชม	4 X 15	4 X 15	3 X 10	1 X 5	155
- ทางไปทุ่งบัวสวรรค์	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	165
รวมเฉลี่ย					163.63

ตารางที่ 14 ผลการประเมินโดยนักท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ

ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนน (1-5)				รวม
	ชนิดของแหล่ง ท่องเที่ยว (15)	ความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศ (15)	ความโดดเด่น/ เอกลักษณ์ (10)	องค์ประกอบที่ หลากหลาย (5)	
น้ำตก					
- น้ำตกไทรทอง	3 X 15	4 X 15	4 X 10	2 X 5	155
- น้ำตกคลองไทร	3 X 15	4 X 15	3 X 10	2 X 5	145
- น้ำตกชวนชม	3 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	150
ทุ่งหญ้า					
- ทุ่งบัวสวรรค์	4 X 15	5 X 15	5 X 10	2 X 5	195
หน้าผา/จุดชมวิว					
- ผาพ่อเมือง	5 X 15	4 X 15	4 X 10	2 X 5	185
- ผาเพลินใจ	4 X 15	4 X 15	4 X 10	2 X 5	170
- ผาอาทิตย์อัสดง	5 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	180
- ผาสวนสวรรค์	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	165
- จุดชมวิวเขาพังเหย	3 X 15	3 X 15	3 X 10	1 X 5	125
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
- ทางไปน้ำตกชวนชม	3 X 15	3 X 15	3 X 10	1 X 5	125
- ทางไปทุ่งบัวสวรรค์	4 X 15	4 X 15	4 X 10	1 X 5	185
รวมเฉลี่ย					161.81

นำค่าเฉลี่ยของแต่ละคน (จากตารางที่ 11, 12 ,13 และ 14) มาหาค่าเฉลี่ยรวม
อีกครั้ง ดังนี้

$$(177.27 + 162.27 + 163.63 + 161.81) / 4 = 166.25$$

ดังนั้น ค่าคะแนนระดับ ศักยภาพด้านพื้นที่โดยวิธีการประเมิน ณ จุดสำรวจ มีค่า
เท่ากับ 166.25 จัดอยู่ในระดับศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ตามเกณฑ์ระดับศักยภาพดังนี้

- มีคะแนนตั้งแต่ 170 ขึ้นไป มีศักยภาพสูงมาก
 มีคะแนนตั้งแต่ 145-169 มีศักยภาพสูง
 มีคะแนนตั้งแต่ 125-144 มีศักยภาพปานกลาง
 มีคะแนนตั้งแต่ 95-124 มีศักยภาพต่ำ
 มีคะแนนตั้งแต่ 94 ลงไป มีศักยภาพต่ำมาก

ผลจากการศึกษาวิจัยปรากฏว่า อุทยานแห่งชาติไทรทองมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (มีคะแนนตั้งแต่ 145-169) นั่นคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และความโดดเด่นของระบบนิเวศความดั้งเดิม ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น ด้านวัฒนธรรมมี โบราณสถาน มีลักษณะที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรม

ผลการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
 การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและการจัดการ
 อุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยาน

ในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามของแต่ละกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการประเมิน
 ศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
 และการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยาน ประเมินด้วยการออกแบบสอบถาม
 เพื่อหาค่าร้อยละตามข้อบ่งชี้ ซึ่งปรากฏผลที่ได้ดังตารางที่ 15, 16 และ 17 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ ร้อยละ			ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยาน แห่งชาติ	12.0 (48)	82.5 (329)	5.5 (22)	100 (399)
2. มีการบังคับใช้ กฎ ระเบียบของอุทยาน แห่งชาติต่อนักท่องเที่ยว	29.6 (118)	58.1 (232)	12.3 (49)	100 (399)
3. ความสะอาด และความเป็นระเบียบของ แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ	35.6 (142)	55.4 (221)	9.0 (36)	100 (399)
4. มีการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยาน แห่งชาติ เช่น ที่พักห้องน้ำ/สุขา ถังขยะ	33.1 (132)	59.9 (239)	7.0 (28)	100 (399)
5. คุณภาพของสื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ/ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	28.3 (113)	47.1 (188)	24.6 (98)	100 (399)
6. มีการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่อุทยานฯ	27.6 (110)	65.9 (263)	6.5 (26)	100 (399)
7. มีการป้องกันและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ	32.6 (130)	60.9 (243)	6.5 (26)	100 (399)
8. มีการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/ สิ่งแวดล้อม โดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	26.1 (104)	58.6 (234)	15.3 (61)	100 (399)
รวมเฉลี่ย	28.11 (112.13)	61.05 (243.63)	10.84 (43.25)	100 (399)

ผลจากการเก็บข้อมูลพบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามข้อบังคับต่าง ๆ นั้น เป็นดังนี้ (ตาราง ที่ 15)

การมีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 82.5 เห็นว่ามีประสบการณ์อยู่ในระดับปานกลาง

การมีการบังคับใช้ กฎ ระเบียบของอุทยานต่อนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 58.4 เห็นว่าการมีการบังคับใช้อยู่ในระดับปานกลาง

มีความสะอาด และความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 55.4 เห็นว่ามีความสะอาด และความเป็นระเบียบอยู่ในระดับปานกลาง

มีการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานแห่งชาติ เช่น ที่พัก ห้องน้ำ/สุขา ถังขยะ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 59.9 เห็นว่ามีการจัดการได้ดีในระดับปานกลาง

คุณภาพของสื่อที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ ป้ายสื่อ ความหมาย นิทรรศการ/ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 47.1 เห็นว่ามีระดับปานกลาง

มีการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่อุทยาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.9 เห็นว่ามีการดูแลปานกลาง

มีการป้องกันและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 60.9

มีการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 เห็นว่ามีการให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง

ผลจากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.05 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 16 ศักยภาพการให้บริการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
ท้องถิ่น

ข้อบ่งชี้	ระดับศักยภาพ ร้อยละ (จำนวน)			ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. การมีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยาน เช่น นำเที่ยว บริการที่พัก อาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้น	5.6 (20)	63.3 (226)	31.1 (111)	100 (357)
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางด้านการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	5.0 (18)	73.1 (261)	21.8 (78)	100 (357)
3. การรับทราบ กฎ ระเบียบของอุทยานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับ การประกอบการท่องเที่ยวในอุทยานฯ	41.5 (148)	45.9 (164)	12.6 (45)	100 (357)
4. มีการรวมกลุ่มเป็นชมรม/สมาคม/อื่น ๆ เพื่อประกอบการท่องเที่ยวในอุทยาน	2.0 (7)	44.3 (158)	53.8 (192)	100 (357)
5. มีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติใน อุทยานแก่นักท่องเที่ยว	14.0 (50)	69.7 (249)	16.2 (58)	100 (357)
6. มีการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว เพื่อความปลอดภัย ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยาน	14.3 (51)	55.2 (197)	30.5 (109)	100 (357)
7. มีการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษา สิ่งแวดล้อม ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยาน	7.3 (26)	57.1 (204)	35.6 (127)	100 (357)
รวมเฉลี่ย	12.81 (45.71)	58.37 (176.1)	28.8 (102.8)	100 (357)

ผลจากการเก็บข้อมูลพบว่าศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตามข้อบ่งชี้ เป็นดังนี้ (ตารางที่16)

การมีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยาน เช่น นำเที่ยว บริการที่พัก อาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.1 มีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง

การรับทราบ กฎ ระเบียบของอุทยานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการประกอบการท่องเที่ยวในอุทยาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.9 รับทราบอยู่ในระดับปานกลาง

มีการรวมกลุ่มเป็นชมรม/สมาคม/อื่น ๆ เพื่อประกอบการท่องเที่ยวในอุทยาน
ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.8 มีการรวมกลุ่มอยู่ในระดับน้อย

มีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติในอุทยานแก่นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.7 มีการให้ข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง

มีการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัยระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.2 มีการให้คำแนะนำอยู่ในระดับปานกลาง

มีการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.1 มีการให้คำแนะนำอยู่ในระดับปานกลาง

ผลจากการศึกษาทัศนคติในการให้บริการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.37 มีทัศนคติปานกลาง

ตารางที่ 17 ทัศนคติด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้	ระดับความคิดเห็น ร้อยละ (จำนวน)			ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรอุทยานแห่งชาติในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	61.9 (52)	38.1 (32)	-	100 (84)
2. ความเพียงพอของงบประมาณได้รับจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	15.5 (13)	84.5 (71)	-	100 (84)
3. ความชัดเจนของนโยบายกรมป่าไม้ในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติ	25.0 (21)	63.1 (53)	11.9 (10)	100 (84)
4. มีนโยบายและแผนงานของอุทยาน ฯ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	11.9 (10)	75.0 (63)	13.1 (11)	100 (84)
5. มีการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ	72.6 (61)	27.4 (23)	-	100 (84)

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อบ่งชี้	ระดับศักยภาพ ร้อยละ (จำนวน)			ร้อยละ (จำนวน)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
6. การเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วม ดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ	27.4 (23)	64.3 (54)	8.3 (7)	100 (84)
7. การเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการ ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ	13.1 (11)	19.0 (16)	67.9 (57)	100 (84)
8. การกำหนดเขตจัดการพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ที่มีศักยภาพเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะ	16.7 (14)	83.3 (70)	-	100 (84)
9. ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่น วิทยุสื่อสาร พาหนะ เป็นต้น	8.3 (7)	83.3 (70)	8.3 (7)	100 (84)
10. การจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ธรรมชาติ แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ฯลฯ	20.2 (17)	79.8 (67)	-	100 (84)
11. การเผยแพร่/แจกข้อมูลข่าวสาร และสื่อความหมาย ธรรมชาติ แก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเชื้อชาติ	4.8 (4)	78.6 (67)	16.7 (14)	100 (84)
12. การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์พร้อมจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทุกกลุ่มทุกเชื้อชาติ	-	16.7 (14)	83.3 (70)	100 (84)
13. การประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว/ราษฎร ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านกฎ ระเบียบ และ คุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	20.2 (67)	79.8 (66)	-	100 (84)
14. ชีตความสามารถด้านภาษา (อังกฤษ) ในการ สื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ	-	16.7 (14)	83.3 (70)	100 (84)
15. การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ตลอดจน กฎ ระเบียบ ของอุทยานแห่งชาติ แก่ ผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่น	26.2 (22)	73.8 (62)	-	100 (84)
รวมเฉลี่ย	21.59 (21.46)	51.86 (49.47)	19.52 (16.4)	100 (84)

ผลจากการเก็บข้อมูลพบว่า สักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเจ้าหน้าที่อุทยานได้ดังนี้ (ตารางที่ 17)

ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรอุทยานแห่งชาติในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.9 เห็นว่ามีความเพียงพอของจำนวนบุคลากรอยู่ในระดับมาก

ความเพียงพอของงบประมาณได้รับจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.5 เห็นว่ามีความเพียงพอของงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

ความชัดเจนของนโยบายกรมป่าไม้ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.1 เห็นว่ามีความชัดเจนของนโยบายอยู่ในระดับปานกลาง

การมีนโยบายและแผนงานของอุทยานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 75.0 เห็นว่ามีนโยบายและแผนงานอยู่ในระดับปานกลาง

การมีการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.6 เห็นว่ามีการป้องกันดูแลอยู่ในระดับมาก

การเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.3 เห็นว่ามีการเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

การเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.9 เห็นว่ามีการเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

การกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติที่มีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เห็นว่ามีการกำหนดเขตการจัดการพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง

ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่นวิทยุสื่อสาร พาหนะ เป็นต้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เห็นว่ามีความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

การจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ฯลฯ ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.8 เห็นว่ามีการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกอยู่ใน ระดับปานกลาง

การเผยแพร่/แจกข้อมูลข่าวสารและสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ทุกกลุ่ม ทุกเชื้อชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.6 เห็นว่ามีการเผยแพร่/แจกข้อมูลข่าวสาร และที่สื่อความหมายธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลาง

การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พร้อมจะให้ บริการแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกเชื้อชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เห็นว่ามีการจัดให้มี เจ้าหน้าที่สื่อความหมายในระดับน้อย

การประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว/ราษฎรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งใน ด้านกฎ ระเบียบ และคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.8 เห็นว่ามีการประสานงานอยู่ในระดับปานกลาง

ขีดความสามารถด้านภาษา (อังกฤษ) ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เห็นว่ามีขีดความสามารถด้านภาษา (อังกฤษ) อยู่ในระดับน้อย

การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ตลอดจน กฎ ระเบียบ ของอุทยาน แห่งชาติ แก่ผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่น ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.8 เห็นว่ามีการแนะนำ อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้นผลของศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเจ้าหน้าที่อุทยาน คือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.86 เห็นว่ามี ศักยภาพปานกลาง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทองในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ศึกษา 2 ด้าน คือ ด้านพื้นที่และด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่

1.1 สรุปผลการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่ที่ใช้แบบสอบถาม และวิธี Weighting Score Method ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง นำมาจัดกลุ่มลงรหัส มาประมวลผล โดยวิธี Weighting Score Method (ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538) ซึ่งแบบสอบถามมีเกณฑ์ในการให้ระดับค่าคะแนน (Rn) ระดับคะแนน 5 หมายความว่า มาก ระดับคะแนน 3 หมายความว่า ปานกลาง ระดับคะแนน 1 หมายความว่า น้อย แล้วนำค่าคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มาหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนการคำนวณหาระดับศักยภาพโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก

$$E_p = (W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n) / (W_1 + W_2 + W_3 \dots W_n)$$

เมื่อคำนวณได้ค่าศักยภาพเท่ากับ 3.52 สรุปผลการประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามข้อบ่งชี้ได้ดังนี้ คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศ เช่น ธรรมชาติ พืช สัตว์ เป็นต้น มีโอกาสได้พบเห็นสัตว์ป่าปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชมาก

มีความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศมาก มีความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ปานกลาง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติปานกลาง มีสภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่และความสวยงามตามมุมมองปานกลาง มีโอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและมีสื่อความหมายธรรมชาติปานกลาง มีความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมาก และมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปานกลาง

เมื่อนำผลที่ได้ไปหาค่าระดับศักยภาพด้วยวิธี Weighting Score Method สรุปได้ว่าค่าระดับศักยภาพ 3.52 อยู่ในระดับที่มีศักยภาพสูง (3.35-5.00) ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าดั้งเดิม มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูงทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น มีพืชและสัตว์ มีความโดดเด่นทางกายภาพและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ ลักษณะและองค์ประกอบทางพื้นที่เป็นสภาพที่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีกิจกรรมท่องเที่ยวมากมายและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกสูง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสัมพันธ์กับสภาพเส้นทาง ยานพาหนะและฤดูกาล ในระหว่างท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวมีการสอดคล้องสูงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.2 สรุปผลการประเมินศักยภาพด้านพื้นที่โดยการสำรวจภาคสนาม

จากผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สรุปได้ว่าอุทยานแห่งชาติไทรทองมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 166.25 มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูงในระดับ 145-169 นั่นคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และความโดดเด่นของระบบนิเวศความดั้งเดิมความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ มีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น ด้านวัฒนธรรมมีโบราณสถาน โบราณวัตถุตามลักษณะที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม

2. สรุปผลการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สรุปได้ดังนี้ คือ มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติปานกลาง มีการบังคับใช้กฎ ระเบียบของอุทยานต่อนักท่องเที่ยวปานกลาง มีความสะอาด และความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติปานกลาง มีการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานแห่งชาติ เช่น ที่พัก ห้องนำสุขา ถังขยะ ปานกลาง มีคุณภาพของสื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ/ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวปานกลาง มีการป้องกันและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติปานกลาง มีการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมปานกลาง ดังนั้นผลจากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจส่วนใหญ่ร้อยละ 61.05 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านอื่นนั้นสรุปได้ดังนี้

2.1 ศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้คือ มีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยานปานกลาง มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปานกลาง มีการรับทราบ กฎ ระเบียบของอุทยานพึงปฏิบัติเกี่ยวกับการประกอบกิจการท่องเที่ยวในอุทยานปานกลาง มีการรวมกลุ่มเป็นชมรม/สมาคม/อื่น ๆ เพื่อประกอบการท่องเที่ยว น้อย มีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติในอุทยานแก่นักท่องเที่ยวปานกลาง มีการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัยระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานปานกลาง มีการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมระหว่างเดินทางในอุทยานปานกลาง ดังนั้นผลจากการผลจากการศึกษาศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.37 มีศักยภาพปานกลาง

2.2 ศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเจ้าหน้าที่อุทยานสรุปได้ดังนี้ คือ มีความเพียงพอของจำนวนบุคลากรอุทยานแห่งชาติในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก มีความเพียงพอของงบประมาณได้รับจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปานกลาง มีความชัดเจนของนโยบายป่าไม้ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติปานกลาง มีนโยบายและแผนงานของอุทยานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปานกลาง มีการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติมาก มีการเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภายใต้กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติปานกลาง มีการเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยานภายใต้กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติน้อย การเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีการกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ของอุทยานมีศักยภาพเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปานกลาง ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติปานกลาง มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักเรียน นักศึกษาปานกลาง มีการเผยแพร่/ข้อมูลข่าวสารและสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกเชื้อชาติ แต่มีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พร้อมจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกเชื้อชาติน้อยมีการประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว/ราษฎรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านกฎ ระเบียบ และคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปานกลาง มีขีดความสามารถด้านภาษา (ภาษาอังกฤษ) ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติน้อย มีการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติตลอดจนกฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติแก่ผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่นปานกลาง ดังนั้นผลจากการศึกษาศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเจ้าหน้าที่อุทยานได้ดังนี้ คือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.86 เห็นว่ามีศักยภาพปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่

1.1 การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่โดยใช้แบบสอบถาม แล้ววิเคราะห์ด้วยวิธี Weighting Score Method จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวต่างมีจุดมุ่งหมายต่างกัน และโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นจะไม่คำนึงถึงความสะดวกสบาย ไม่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายมากมาย เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการผจญภัยที่ต้องการศึกษาหาความรู้จากธรรมชาติ ต่างกับนักท่องเที่ยวที่มีอายุมากขึ้นจะมีจุดมุ่งหมายต่างกันออกไป เพราะสถานภาพมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสุขภาพร่างกายและภาระทางครอบครัว จึงต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น แต่การเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติไทรทองของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นคนวัยหนุ่มสาวที่ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์จากธรรมชาติโดยจะเดินทางไปเป็นหมู่คณะด้วยรถยนต์ส่วนตัวเป็นครั้งแรก แต่ก็ยังมีบางรายที่เดินทางผ่านไปมา และแวะชมธรรมชาติด้วยประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับพื้นที่ธรรมชาติ โดยอาศัยอยู่บริเวณใกล้เขตอุทยาน ซึ่งประกอบด้วยบ้านหลังสัน บ้านปากคง บ้านสำนักตุมกา บ้านวังน้ำเขียว บ้านโนนม่วง บ้านศิลาทอง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่อยู่ในวัยทำงาน เพราะคนหนุ่มสาวจะไปทำงานในเมืองหรือกรุงเทพฯ และมีการศึกษาน้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา รายได้ไม่แน่นอน เพราะผลผลิตจะออกตามฤดูกาล ซึ่งจะมีรายได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพอากาศของแต่ละปี บางรายมีที่ดินทำกินพออยู่ได้เท่านั้นไม่มีมากจนทำเป็นรายได้ ดังนั้นจึงเปลี่ยนมาทำงานรับจ้างกันมากขึ้น ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวนั้น ชุมชนในท้องถิ่นไม่มีการรวมกลุ่มจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวมากนัก ขาดการประสานงานการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากอุทยาน

ด้านเจ้าหน้าที่อุทยานนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ชายเพราะงานด้านอุทยานต้องอาศัยความสมบูรณ์ แข็งแรงของร่างกาย ความอดทนและต้องอยู่กับธรรมชาติต่างมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอุทยานเป็นอย่างดี เป็นลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน แต่ทำงานมานานมากกว่า 5 ปี มีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันดูแลพิทักษ์ป่า และงานด้านอื่น ๆ ในอุทยานกับท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยทั้งสองชั้นตอนจะเห็นว่า อุทยานแห่งชาติไทรทองมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง นั่นคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าดั้งเดิม มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพสูง เช่น น้ำตกไทรทอง น้ำตกคลองไทร จุดชมวิว หน้าผาต่าง ๆ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่งดงามในฤดูฝนจะมีดอกกระเจียวบานเต็มทุ่ง สร้างสีสันให้กับผืนป่าธรรมชาติ มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อความสอดคล้องกับการรองรับการท่องเที่ยว แต่ก็มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น พืช และสัตว์ เป็นส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น มีความโดดเด่นทางกายภาพและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ บางหมู่บ้านจะมีชาวเขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียกว่า “ชาวบน” ที่มีความเป็นอยู่ และภาษาที่น่าสนใจ องค์กรประกอบของพื้นที่และความสวยงามตามมุมมอง เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสอย่างจริงจังจะเห็นถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนเส้นทางคมนาคมการเข้าถึงนั้นสะดวกและปลอดภัย แต่เมื่อเข้าไปในอุทยานแล้วจะมีเส้นทางสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริงสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้อุทยานแห่งชาติไทรทองมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สูง

1.2 การประเมินศักยภาพด้านพื้นที่โดยการประเมิน ณ จุดสำรวจ

ผลจากการวิจัยจะเห็นได้ว่าอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่นที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน มีความโดดเด่นของระบบนิเวศความดั้งเดิมความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทั้งพืช และ สัตว์ ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น น้ำตก ป่าไม้ หินรูปร่างแปลก ๆ

ที่เกิดจากการกระทำของธรรมชาติจึงมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจเพราะมีลักษณะเฉพาะด้านความสวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น ด้านวัฒนธรรมมีโบราณสถาน เช่น วัดที่เก่าแก่ของท้องถิ่นที่มีลักษณะเหมาะต่อการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

2. ผลการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของประชาชนของในท้องถิ่น และการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวว่ามีลักษณะการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบใด จากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติไทรทองนั้นมีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติพอสมควร ไม่ถึงกับเป็นนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งหมด เมื่อเดินทางมาเที่ยวแล้วเขาได้ทราบการบังคับใช้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติต่อนักท่องเที่ยว ความสะอาด และความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานและพึงพอใจกับการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานแห่งชาติ เช่น ที่พัก ห้องน้ำ/สุขา ถังขยะ ส่วนคุณภาพของสื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ/ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร แต่เรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานฯมีการป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ การให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม โดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาตินั้นมีความพร้อมพอสมควร ดังนั้นผลจากการประเมินศักยภาพด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจึงอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.05)

การมีส่วนร่วมของประชาชนของในท้องถิ่นมีการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยานฯ เช่น นำเที่ยว บริการที่พัก อาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้นประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ส่วนการรับทราบ กฎ ระเบียบของอุทยานฯ ที่พึงปฏิบัติเกี่ยวกับการประกอบการ

ในอุทยานฯ ในการรวมกลุ่มเป็นชมรม/สมาคม/อื่น ๆ เพื่อประกอบการท่องเที่ยวในอุทยานฯ นั้นยังมีน้อย ยังมีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติในอุทยานแก่นักท่องเที่ยว ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัย ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานฯ มีการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานฯ ดังนี้โดยเฉลี่ยแล้วการมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 58.37)

ส่วนการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น มีปัจจัยเกี่ยวกับความเพียงพอของจำนวนบุคลากรในอุทยานแห่งชาติ งบประมาณการได้รับจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความชัดเจนของนโยบายกรมป่าไม้ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีนโยบายและแผนงานของอุทยาน ฯ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งมีการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ และเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่น และเอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ การกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติที่มีศักยภาพเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเฉพาะ มีความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่น วิทยุสื่อสาร พาหนะ เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ฯลฯ เป็นการเผยแพร่/แจกข้อมูลข่าวสาร และสื่อความหมายธรรมชาติ โดยเน้นการจัดการให้มีเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งด้านภาษา (อังกฤษ) พร้อมจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเชื้อชาติ และมีการประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว/ราษฎรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านกฎ ระเบียบ และคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.86) เช่นเดียวกัน

ปัญหาในการพัฒนาอุทยานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากผลการวิจัยปรากฏว่าอุทยานแห่งชาติไทรทองมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ยังมีบางส่วนที่ยังเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น

1. นักท่องเที่ยวมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวบางคนมีจุดมุ่งหมายที่จะท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ ศึกษาศรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมแต่บางคนมาเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือบางคนอาจจะผ่านมาเลยแวะเยี่ยมชมเท่านั้นเอง จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันนี้ จึงเป็นปัญหาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. ในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีการวางแผนงานและนโยบายของอุทยานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างเป็นระบบ

3. ประชาชนในท้องถิ่นไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการ วางแผน ช่วยเหลือทางอุทยานในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. การรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นกับอุทยานในการจัดกิจกรรม หรือการประกอบการต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังมีน้อย ทำให้ไม่มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเท่าที่ควร

5. อุทยานขาดการประชาสัมพันธ์ การประสานงานและให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ไม่เข้าใจถึงหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงส่งผลถึงการให้บริการและการประกอบการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทองเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเจ้าหน้าที่อุทยาน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต พิจารณาตามกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

1. ควรมีการประสานกับประชาชนในท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยาน เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น
2. ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม เพื่อประกอบการท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นทรัพยากรในชุมชนนั้น
3. ด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของอุทยานควรมีการวางแผนงานที่ชัดเจน และมีการประชาสัมพันธ์ เช่น การเผยแพร่ข่าวสาร/เอกสารและการสื่อความหมาย แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ควรมีการพัฒนาความสามารถด้านภาษาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในอนาคต
4. ควรมีการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น
5. ควรมีการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่เจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ
6. ควรมีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างอุทยาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชน เช่น การปลูกป่าชุมชน งานประจำปี หรืองานรณรงค์ต่าง ๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิในครั้งนี้ มีกระบวนการศึกษาที่แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การใช้แบบสอบถามและการสำรวจภาคสนาม ซึ่งข้อมูลอาจจะยังไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายอย่างในการวิจัย อาทิ ระยะเวลา งบประมาณ อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยและแนวทางด้านอื่น ๆ ดังนี้

1. การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยาน
3. ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
4. ความสัมพันธ์ของชุมชนในท้องถิ่นกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ภาคผนวก ก

เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ของศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยึดแนวความคิดเรื่องการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีคุณค่าความเป็นธรรมชาติในตัวของมันเอง การจัดการใด ๆ ในพื้นที่จะมุ่งเน้นเฉพาะการให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงธรรมชาติมากขึ้น เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบในการรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรเหล่านั้นเสื่อมโทรมลงไป นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท้องถิ่นอีกด้วย ทางศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำหลักการดังกล่าวมาพิจารณาในการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์ต่าง ๆ ในการประเมินศักยภาพตลอดจนค่าถ่วงน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์แต่ละตัว ดังนี้

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _n)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (Indicators)
1. ตัวแปรเกี่ยวกับการดึงดูดนักท่องเที่ยว		พื้นที่ใดก็ตามที่มีจำนวนชนิดพันธุ์และจำนวน
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นสัตว์ป่า (Sighting opportunity) พิจารณาจาก ความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่า (Species diversity) และประชากร สัตว์ป่า (Population abundance)	W ₁ = 5	ประชากรอยู่มาก โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะสามารถพบเห็นสัตว์ป่ามีสูง ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะพบเห็นสัตว์ป่าตามธรรมชาติ
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (plant community status)	W ₂ = 3	จัดเป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งดึงดูดให้เข้าไปในพื้นที่มี 3 ระดับ คือ ระดับดี : หมายถึงพื้นที่ที่ยังเป็นป่าดั้งเดิม (Virgin forest) ไม่มีการบุกรุกโดยราษฎรแต่อย่างใด ระดับปานกลาง : หมายถึงพื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกโดยราษฎรแล้วแต่สามารถทดแทนคืนกลับสภาพเป็นป่าสมบูรณ์อีกครั้ง ระดับต่ำ : หมายถึง พื้นที่ที่กำลังถูกบุกรุก โดยราษฎรหรือพื้นที่บางส่วนถูกยึดครองโดยราษฎรเข้ามาทำกิจกรรมจนทำให้สภาพป่าดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงสภาพไป

ตาราง (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _n)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (Indicators)
1.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ (เฉพาะระบบนิเวศบนบกเท่านั้น) (ecosystem uniqueness)	W ₃ = 5	ในการตีความเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถกระทำได้อธิบายว่ามีหรือไม่มี ความโดดเด่นในเรื่องใดหรือเป็นระบบนิเวศป่าชนิดใด พร้อมระบุชนิด
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ (Physical uniqueness/ characteristics)	W ₄ = 5	ลักษณะเด่นแปลกตาด้านกายภาพที่พบเห็นได้ยากเช่น น้ำคร้อน น้ำพุร้อน ถ้ำและเกาะแก่งต่าง ๆ เป็นต้น โดยระบุประเภทของลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวที่ปรากฏในพื้นที่และให้คะแนนจากการเปรียบเทียบลักษณะโดดเด่นดังกล่าวกับที่พบเห็นจากสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย
1.5 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ (Cultural uniqueness)	W ₅ = 5	ได้แก่ชุมชนที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ - ชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ ชุมชนที่ยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิม
1.6 สภาพภูมิทัศน์ (Landscape/seascape characteristics)	W ₆ = 5	ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจาก ตำแหน่งมุมมอง ระยะห่างภูมิทัศน์ ประเภทและคุณภาพของภูมิทัศน์
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental awareness and educational opportunity)	W ₇ = 5	พิจารณาจาก - สภาพพื้นที่และทรัพยากรในพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสร้างจิตสำนึก - การดำเนินงานในปัจจุบันขององค์กรที่รับผิดชอบในพื้นที่ในการสร้างจิตสำนึกและการเรียนรู้โดยพิจารณาจาก โปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติและกิจกรรมส่งเสริมด้านอนุรักษ์

ตาราง (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (Indicators)
3. ความหลากหลายของกิจกรรม ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ (Diversity of ecotourism activities)	$W_8 = 3$	ศักยภาพของพื้นที่จะสูง ถ้ามีความเป็นไปได้ในการ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หลาย ประเภท เพื่อให้นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หลาย ประเภท เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำ กิจกรรมที่สนใจได้มากขึ้น - ศักยภาพพื้นที่ต่ำกิจกรรมท่องเที่ยว 1 ประเภท - ศักยภาพพื้นที่ปานกลางกิจกรรมท่องเที่ยว 2-3 ประเภท - ศักยภาพพื้นที่สูงกิจกรรมท่องเที่ยว > 3 ประเภท
4. ความง่ายในการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว (Accessability)	$W_9 = 1$	พิจารณาจาก 1. ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่น 2. ฤดูกาล/ช่วงเวลาที่สามารถเข้าพื้นที่ได้ 3. ความถี่ของยานพาหนะประจำทาง/รับจ้างในการนำ เที่ยวเข้าถึงพื้นที่ 1. สภาพของเส้นทาง (ด้านความลำบากใน การเดินทาง) 2. ประเภทของยานพาหนะ (เช่น เดินทางโดยรถ อย่างเดียว หรือ เดินทางด้วยรถ)

ตาราง (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W _n)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (Indicators)
5. ความปลอดภัย (Safety)	$W_{10} = 5$	จำแนกเป็น ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินระหว่างการเดินทาง และความปลอดภัยในพื้นที่พิจารณาว่ามีอย่างน้อยเพียงใด เช่น ความปลอดภัยจากกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนโจร ผู้ร้าย ในท้องถิ่น โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง โดยรถ/เรือโดยพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ความพร้อมของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการให้ความปลอดภัย เขตพื้นที่ที่ประปรายต่อความมั่นคง สภาพเส้นทางในด้านความปลอดภัย ฯลฯ
6. ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน และ/หรือ ที่จะพัฒนาในอนาคต กับกิจกรรมท่องเที่ยวปัจจุบัน (Conventional recreation)	$W_{11} = 5$	ผลกระทบของการท่องเที่ยวปัจจุบันที่ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พิจารณาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น พฤติกรรมและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น พฤติกรรมและกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้คุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลดลง

ที่มา: ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538

ภาคผนวก ข

เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
และแบบประเมินศักยภาพจากการสำรวจภาคสนาม

เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยวิธีการสำรวจภาคสนามโดย สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ดังนี้

1. ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการพิจารณาภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวรองรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป ความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น โดยมีการระดับการให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 5 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ลักษณะความดั้งเดิมแท้ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโอกาสเป็นกิจกรรมการศึกษาและเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสูง

คะแนน 4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจน และโดดเด่น

คะแนน 3 เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุง ดัดแปลง หรือตกแต่งที่ยังคงความเป็นสภาพธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาตินอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิม

คะแนน 2 เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุง ดัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศอย่างแท้จริง หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติตกแต่งเป็นบางส่วน

คะแนน 1 เป็นแหล่งธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม ที่มีสภาพธรรมชาติน้อยมาก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ หรือเป็นการสร้างเลียนแบบที่ไม่เป็นจริง

2. ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปในปัจจุบัน 3 ปัจจัยคือ

2.1 ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพที่ปรากฏอยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยมีคะแนน 5-1 จากมากที่สุด-น้อยที่สุด

2.2 ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่พิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะ ความสวยงาม น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งมักสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนน 5-1

2.3 การมีองค์ประกอบท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้พิจารณาจากองค์ประกอบภายในแหล่งที่มีความหลากหลาย เช่น มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือมีโบราณสถาน ภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม เป็นต้น โดยมีคะแนนมาก-น้อย เป็น 5-1

การประเมินดำเนินการโดยให้คะแนนแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด (1-5) และให้น้ำหนักตามความสำคัญต่าง ๆ

ปัจจัยที่ 1	ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว	มีน้ำหนัก	15
ปัจจัยที่ 2	ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว		
ปัจจัยที่ 2.1	สภาพทางระบบนิเวศ	มีน้ำหนัก	15
ปัจจัยที่ 2.2	ความโดดเด่น	มีน้ำหนัก	10
ปัจจัยที่ 2.3	มีองค์ประกอบด้านอื่น	มีน้ำหนัก	5

เมื่อให้ค่าน้ำหนักคุณคะแนนสูงสุด (5) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด 225 คะแนน ต่ำสุด 45 ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มศักยภาพได้ 5 ระดับ คือ

- ศักยภาพสูงมาก มีคะแนนตั้งแต่ 170 ขึ้นไป
- ศักยภาพสูง มีคะแนนตั้งแต่ 145-169
- ศักยภาพปานกลาง มีคะแนนตั้งแต่ 125-144
- ศักยภาพต่ำ มีคะแนนตั้งแต่ 95-124
- ศักยภาพต่ำมาก มีคะแนนตั้งแต่ 94 ลงไป

แบบประเมินศักยภาพจากการสำรวจภาคสนาม ผู้ประเมิน.....

ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนน (1-5)				รวม
	ชนิดของแหล่ง ท่องเที่ยว (15)	ความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศ (15)	ความโดดเด่น/ เอกลักษณ์ (10)	องค์ประกอบที่ หลากหลาย (5)	
น้ำตก					
- น้ำตกไทรทอง	..... X 15	..... X 15	.....X 10	..... X 5	.....
- น้ำตกคลองไทร	.....X 15	.....X 15	..... X 10	..... X 5	.....
- น้ำตกชวนชม	..... X 15	..... X 15	..... X 10	.....X 5	.....
ทุ่งหญ้า					
- ทุ่งบัวสวรรค์	..... X 15	..... X 15	..... X 10	..... X 5	.....
หน้าผา/จุดชมวิว					
- ผาพ่อเมือง	..... X 15	..... X 15	.....X 10	..... X 5	.....
- ผาเพลินใจ	.....X 15	.....X 15	..... X 10	..... X 5	.....
- ผาอาทิตย์อัสดง	..... X 15	..... X 15	..... X 10	.....X 5	.....
- ผาสวนสวรรค์	.....X 15	.....X 15	..... X 10	.....X 5	.....
- จุดชมวิวเขาพังเหย	..... X 15	..... X 15	..... X 10	.....X 5	.....
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
- ทางไปน้ำตกชวนชม	.....X 15	.....X 15	..... X 10	.....X 5	.....
- ทางไปทุ่งบัวสวรรค์	..... X 15	..... X 15	..... X 10	.....X 5	.....
รวมเฉลี่ย					.....

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่
เกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง
เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หมายเลขแบบสอบถาม .....

แบบสอบถาม ก

ประเมินศักยภาพและการจัดการอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ในอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ
ของนักท่องเที่ยว

หมายเหตุ

.....
.....
.....
.....

ผู้เก็บข้อมูล.....
วันที่เก็บข้อมูล.....
จุดเก็บข้อมูล.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ของนางสุภาพร ศรีม่วง นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภูมิศาสตร์กายภาพและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อศึกษาเสนอแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ได้ทราบถึงเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่และการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจากผลการศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการแห่งชาติไทรทอง ในด้านต่าง ๆ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติอื่นที่มีระบบนิเวศคล้ายคลึงกัน

ความคิดของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาครั้งนี้ โปรดกาเครื่องหมาย ๐ หรือตอบคำถามลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อความคิดเห็น และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขอขอบคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ

(สุภาพร ศรีม่วง)

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ ( ) โสด ( ) สมรส
4. ที่อยู่ (จังหวัด) .....
5. การศึกษา
  - ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษา
  - ( ) สูงกว่ามัธยมแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี ( ) ปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาโท ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. อาชีพ
  - ( ) รับราชการ ( ) รับจ้าง
  - ( ) รัฐวิสาหกิจ ( ) เอกชน
  - ( ) นักศึกษา ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....
7. รายได้โดยประมาณต่อเดือน
  - ( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท ( ) 5,000-10,000 บาท
  - ( ) 10,001- 15,000 บาท ( ) มากกว่า 15,000 บาท
8. ประสบการณ์ทำนมาที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง.....ครั้ง
9. เดินทางมาโดย
  - ( ) รถยนต์ส่วนตัว ( ) รถจักรยานยนต์
  - ( ) รถทัวร์นำเที่ยว ( ) รถโดยสาร/รถรับจ้าง
  - ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
10. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว ประมาณ.....บาท

ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ/ค่าถ่วงน้ำหนัก (Wn)	ค่าคะแนนศักยภาพ (Rn)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศ เช่น ธรรมชาติ พืช สัตว์ เป็นต้น			
1.1 โอกาสที่ได้พบเห็นสัตว์ป่า ต่าง ๆ			
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช			
1.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ			
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ เช่น มีน้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน หินรูปร่างแปลก ๆ เป็นต้น			
1.5 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ			
1.6 สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ ตามมุมมอง และความสวยงาม			
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม มีสื่อความหมายธรรมชาติ			
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ เช่น การเดินป่า การเล่นน้ำตก การพักผ่อน เป็นต้น			
4. ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
5. ความปลอดภัย			
6. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			

หมายเลขแบบสอบถาม .....

แบบสอบถาม ข

เกี่ยวกับศักยภาพและการจัดการอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ในอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ
ของประชาชนในท้องถิ่น

หมายเหตุ

.....
.....
.....
.....

ผู้เก็บข้อมูล.....
วันที่เก็บข้อมูล.....
จุดเก็บข้อมูล.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ของนางสุภาพร ศรีม่วง นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภูมิศาสตร์กายภาพและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อศึกษาเสนอแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ได้ทราบถึงเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่และการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการแห่งชาติไทรทอง ในด้านต่าง ๆ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติอื่นที่มีระบบนิเวศคล้ายคลึงกัน

ความคิดของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาครั้งนี้ โปรดกาเครื่องหมาย / หรือตอบคำถามลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อความคิดเห็น และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ

(สุภาพร ศรีม่วง)

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา

( ) ประถมศึกษา	( ) มัธยมศึกษา
( ) สูงกว่ามัธยมแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี	( ) ปริญญาตรี
( ) ปริญญาโท	( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. อาชีพ

( ) ทำนา/ทำไร่	( ) รับจ้าง
( ) ค้าขาย	( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. รายได้โดยประมาณต่อเดือน

( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท	( ) 5,000-10,000 บาท
( ) มากกว่า 10,000 บาท	

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตัวแปรที่ชี้บ่งศักยภาพ (ค่าถ่วงน้ำหนัก W_n)	ค่าคะแนนศักยภาพ (R_n)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศ เช่น ธรรมชาติ พืช สัตว์ เป็นต้น			
1.1 โอกาสที่ได้พบเห็นสัตว์ป่า ต่าง ๆ			
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช			
1.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ			
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ เช่น มีน้ำตก ถ้ำน้ำพุร้อน หินรูปร่างแปลก ๆ เป็นต้น			
1.5 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ			
1.6 สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ ตามมุมมอง และความสวยงาม			
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม มีสื่อความหมายธรรมชาติ			
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ เช่น การเดินป่า การเล่นน้ำตก การพักผ่อน เป็นต้น			
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
5. ความปลอดภัย			
6. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			

หมายเลขแบบสอบถาม .....

แบบสอบถาม ค

เกี่ยวกับศักยภาพและการจัดการอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ในอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง

หมายเหตุ

.....
.....
.....
.....

ผู้เก็บข้อมูล.....
วันที่เก็บข้อมูล.....
จุดเก็บข้อมูล.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินศักยภาพอุทยานแห่งชาติ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ของนางสุภาพร ศรีม่วง นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภูมิศาสตร์กายภาพและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อศึกษาเสนอแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ได้ทราบถึงเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของอุทยานแห่งชาติ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่และการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการแห่งชาติไทรทอง ในด้านต่าง ๆ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติอื่นที่มีระบบนิเวศคล้ายคลึงกัน

ความคิดของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาครั้งนี้ โปรดกาเครื่องหมาย / หรือตอบคำถามลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อความคิดเห็น และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ

(สุภาพร ศรีม่วง)

ตอนที่ 2 ศักยภาพอุทยานแห่งชาติไทรทองเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตัวแปรที่บ่งชี้ศักยภาพ (ค่าถ่วงน้ำหนัก W_n)	ค่าคะแนนศักยภาพ (R_n)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศ			
1.1 โอกาสที่ได้พบเห็นสัตว์ป่า ต่าง ๆ			
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช			
1.3 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ			
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ เช่น มีน้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน หินรูปร่างแปลก ๆ เป็นต้น			
1.5 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ			
1.6 สภาพภูมิทัศน์ ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ และความสวยงามตามมุมมอง			
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม มีสื่อความหมายธรรมชาติ			
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ เช่น การเดินป่า การเล่นน้ำตก การพักผ่อน เป็นต้น			
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
5. ความปลอดภัย			
6. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ			
2. มีการบังคับใช้ กฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติต่อนักท่องเที่ยว			
3. ความสะอาด และเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ			
4. มีการจัดการและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานแห่งชาติ เช่น ที่พัก ห้องน้ำ/สุขา ถังขยะ			
5. คุณภาพของสื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ/ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว			
6. มีการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานฯ			
7. มีการป้องกันและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ			
8. มีการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ			

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยว
ของประชาชนในท้องถิ่น

แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ (Wn)	ระดับศักยภาพ (Rn)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การมีส่วนร่วมในการให้บริการท่องเที่ยวในอุทยานฯ เช่น นำเที่ยว บริการที่พัก อาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้น			
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
3. การรับทราบ กฎ ระเบียบของอุทยานฯ ที่พึงปฏิบัติ เกี่ยวกับการประกอบการท่องเที่ยวในอุทยานฯ			
4. มีการรวมกลุ่มเป็นชมรม/สมาคม/อื่น ๆ เพื่อประกอบการท่องเที่ยวในอุทยานฯ			
5. มีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติ ในอุทยานแก่นักท่องเที่ยว			
6. มีการให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัย ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานฯ			
7. มีการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานฯ			

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อบ่งชี้ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรอุทยานแห่งชาติในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
2. ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
3. ความชัดเจนของนโยบายกรมป่าไม้ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติ			
4. มีนโยบายและแผนงานของอุทยาน ฯ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
5. มีการป้องกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ			
6. การเปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้อำนาจ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ			
7. การเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในอุทยาน ฯ ภายใต้อำนาจ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ			
8. การกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติที่มีศักยภาพเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเฉพาะ			
9. ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่น วิทยุสื่อสาร พาหนะ เป็นต้น			
10. การจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ฯลฯ			
11. การเผยแพร่/แจกข้อมูลข่าวสาร และสื่อความหมายธรรมชาติ แก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเชื้อชาติ			
12. การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกเชื้อชาติ			
13. การประสานงานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว/ราษฎรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านกฎ ระเบียบ และคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
14. ชีตความสามารถด้านภาษา (อังกฤษ) ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ			
15. การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ตลอดจน กฎ ระเบียบ ของอุทยานแห่งชาติ แก่ผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่น			

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM) ปี พ.ศ. 2538-2539. กรุงเทพมหานคร.
_____. 2541. นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ปี 2541-2546.
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. 7,1 (ม.ค.-มี.ค.): 77.
- จุฑามาศ ไชยสร. 2536. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนา
การท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดร.รชนี เอมพันธุ์ 2541. เอกสารประกอบการสอนวิชา 301442 การวางแผนและออกแบบ
อุทยานและพื้นที่นันทนาการ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นฤมล เทียงวิบูลย์วงศ์. 2542. การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ ศึกษากรณี การท่องเที่ยวเอกชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก.
- นาคม ชีรสวรรณจักร. 2541. ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมใน
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิพล เชื้อเมืองพาน. 2542. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ กรณีศึกษา: วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. 2541. การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายลำน้ำกก. วิทยานิพนธ์
พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ภราเดช พัทม์วิเชียร. 2540. แนวคิดและมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ใน รายงานการสัมมนาวิทยาลัยลักษณะปริทัศน์ ครั้งที่ 3: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน ภาคใต้, หน้า 13-19. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ศูนย์บริการวิชาการ. 2540. โครงการศึกษาเพื่อทบทวนแผน พัฒนาการท่องเที่ยวภาคอีสาน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. 2539. โครงการศึกษาเพื่อทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคใต้ ตอนบน ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง พังงา กระบี่. กรุงเทพมหานคร: คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. 2538. Eco-tourism: การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. จุลสารการท่องเที่ยว 14, 3 (ก.ค.-ก.ย.): 50-58.
- รัชฎา คชแสงสันต์. 2543. การศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ แหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ กรณีศึกษา เกาะลิบเปะ จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. ม.ป.ป. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การท่องเที่ยว เชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ม.ป.ท.
- วรรณพร วณิชชานุกร. 2540. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ECOTOURISM. กรุงเทพมหานคร: ทรรปณ์ศิลป์.
- วรรณภา วงษ์วานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยา เกียรติวัฒน์. 2543. ความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิลาวัณย์ ภมรสวรรณ. 2537. แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัด สมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศรีพร สมบุญธรรม. 2536. “Ecotourism” การท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ สัญลักษณ์ใหม่
แห่งทศวรรษ. จุลสารการท่องเที่ยว 12,1 (ม.ค.-มี.ค.): 28-34.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษา
ระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บท
พัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนา
ประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540 . การดำเนินการเพื่อ
กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์. 2542. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์: โอกาสและข้อจำกัดใน
การพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สรเรศริญ เนาวสัยศรี. 2543. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกลุ่มชั้นของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ในจังหวัดปราจีนบุรี. ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สฤษฎ์ แสงอรัญ. 2541. ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สาธิต ประเสริฐ. 2538. การศึกษาประเมินศักยภาพทางกายภาพและสังคมในการรองรับ
นักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักผังเมือง. กระทรวงมหาดไทย. 2536. คู่มือการวางผัง เล่มที่ 3 ผังพัฒนาชุมชน
สุขาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.

- สุกัลยา วรรณสมบัติ. 2543. ศักยภาพของมัคคุเทศก์ต่อการเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุมาลี ภาวสุทธิไพสิฐ. 2541. ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรวรรณ พันธุ์เนตร. 2541. การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน: กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ ชื่อสกุล : นางสุภาพร ศรีม่วง
วัน เดือน ปี : 27 กุมภาพันธ์ 2517
สถานที่เกิด : จังหวัดชัยภูมิ
วุฒิการศึกษา : สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก
โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ
ปีการศึกษา 2535
สำเร็จปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต จาก
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม ปี การศึกษา 2539
- ตำแหน่งหน้าที่
การงานปัจจุบัน : อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านยางเดี่ยวโคกรัง
ตำบลห้วยยายจิ๋ว อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

